

PROGRAMMA
SCHUBERT EN ZIJN VOORGANGERS

MOZART - HAYDN - BEETHOVEN

16 - 21 MEI 2017

KERK VAN DE EVANGELISCHE
BROEDERGEMEENTE, ZEIST

De beste liedzangers in de grandeur
van de Balzaal van prins Hendrik

ZANGERS IN DE WERELD

De Doelen presenteert deze exclusieve serie in de schitterende Balzaal van het Wereldmuseum, Rotterdam. De voormalige Balzaal van prins Hendrik is in oude luister hersteld: de kroonluchters, de originele gouden ornamenten, het zes meter hoge plafond en de houten vloer refereren aan de grandeur van weleer. Met medewerking van de beste liedzangers en -begeleiders ter wereld bieden we u recitals in de sfeer van de sjeke liedsalons van vroeger.

Serie m.m.v. Lex Bohlmeijer en i.s.m. Omroep MAX

zo 5 november 2017
**Robert Holl
& Graham Johnson**
Liederen van Schubert

zo 18 februari 2018
**Anne Schwanewilms
& Roger Vignoles**
Liederen van Strauss en Wolf

zo 22 april 2018
**Johannes Kammler
& Roger Vignoles**
o.a. Schumanns Liederkreis

SERIE INCLUSIEF:

- ✓ RECITALS VAN TOP-VOCALISTEN IN INTIEME SETTING
- ✓ INTERVIEW BIJ IEDER RECITAL
- ✓ NA AFLOOP MEET & GREET
- ✓ LUXE HAPJES EN DRANKJES
- ✓ BIJ ABONNEMENT CONCERT VAN HENK NEVEN (15 MAART 2018) CADEAU

 DE DOELEN

Meer informatie en bestellen: www.dedoelen.nl/zangers

INHOUDSOPGAVE

4 Colofon	50 Biografieën
5 Welkom	61 Route en parkeren
Dineren en overnachten
6 Concerten en recitals	62 Word Vriend
45 Mastercourse	63 Met dank aan
46 Lezingen en film	64 Vooruitblik 2018
48 Workshops en open podium	

 Internationaal
LiedFestival
Zeist

COLOFON

BESCHERMVROUWE Elly Ameling
AMBASSADEUR Maartje van Weegen

COMITÉ VAN AANBEVELING Willibrord van Beek, *Commissaris van de Koning in Utrecht*
Maurice Lammerts van Bueren, *pianist*
Gerlach Cerfontaine, *vm. directeur Schiphol*
Huub van Dael, *vm. directeur Concertzaal De Doelen*
Migchiel Dirksen, *directeur Rabobank Rijn en Heuvelrug*
Koos Janssen, *burgemeester Zeist*
Jard van Nes, *zangeres en zangpedagoge*
Alexander Rinnooy Kan, *lid Eerste Kamer*
Jos Schillings, *directeur HKU Utrechts Conservatorium*
Paul Schnabel, *lid Eerste Kamer*
Ed Spanjaard, *dirigent en pianist*

BESTUUR EN MEDEWERKERS Aat Klompenhouwer, *voorzitter en artistieke zaken*
Steven Matthijsen, *vice-voorzitter*
Frans Eggink, *penningmeester*
Wim Bekkers, *secretaris en pr*
Lucie Spreij, *bestuurslid, educatie en vrijwilligerscoördinatie*
Marcel Jansen, *projectmedewerker/adviseur*

STICHTING VRIENDEN Boudewijn van Grunsven, *voorzitter*
Ton Tekstra, *penningmeester*
Wim Bekkers, *secretaris*
Lucie Spreij

WEBSITE Tjaard Heikens

VORMGEVING Koen Wilgehof-Sodaar

PR Wim Bekkers, Frans Eggink, Marcel Jansen, Aat Klompenhouwer,
Dees Wilgehof-Sodaar

PRODUCTIE Frans Eggink, Marcel Jansen, Lucie Spreij, Dees Wilgehof-Sodaar

TEKSTEN PROGRAMMABOEK Frans Eggink, Robert Holl, Marcel Jansen, Jacqueline van Rooij

EINDREDACTIE Marcel Jansen, Dees Wilgehof-Sodaar

FOTOVERANTWOORDING Tjaard Heikens, Pieter Troost, Benjamin Ealovega, Victor Thomas,
Michaela Obermair, Marco Borggreve, Michael Staab, Christina
Raphaëlle, Malcom Crowthers, Maurits van Ravesteijn, Annelies
van der Vegt, Maurice Lammerts van Bueren, Jeroen Berends,
Levien Willemse

CONTACT info@ifz.nl
www.ifz.nl

HARTVEROVEREND LIEDFESTIVAL

Internationaal LiedFestival Zeist

Met gepaste trots presenteer ik u het programma voor de tweede editie van het Internationaal Liedfestival Zeist. Zeist is weer gedurende bijna een week het middelpunt van onze muzikale wereld. Ik heb grote bewondering voor de wijze waarop Robert Holl ook dit jaar weer een thema bedenkt en uitwerkt. Hij doet veel moeite om een doortimmerd programma samen te stellen en te zorgen dat de verschillende stukken goed in het thema passen. Ik beschouw zijn programma's als kunstwerken op zich. Daar zit veel spanning, liefde en creativiteit in.

In Zeist staat de kwaliteit voorop. De standaard is hoog. Ons festival heeft nu al onder de solisten de reputatie van een serieus festival. In het tweede jaar hebben wij al veel trouwe bezoekers. Dit alles speelt zich af in een prachtige omgeving met zijn rijke geschiedenis. Dat geeft de concerten een focus en een energie die zeldzaam zijn. Dat hoor je echt terug op het podium.

Met het thema van dit jaar **Schubert en zijn voorgangers** zoeken wij de diepte en de breedte van de rijke liedkunstraditie op. Door de nieuwe elementen zoals de Goethe-voordrachten en de vele workshops in het festivalweekend ontstaan nieuwe en verrassende verbindingen tussen deze traditie en het publiek.

Heel bijzonder wordt het programma van het tweede avondrecital, *Sterne aus des Himmels Pforten*, dat aansluit bij de Hernhutters, stichters van de Evangelische Broedergemeente door wie wij deze week zo gastvrij worden ontvangen.

Van harte wens ik alle bezoekers een intense beleving en veel luistergenot toe.

Aat Klompenhouwer
voorzitter en artistieke zaken

OPENINGSRECITAL

LIEBE! LIEBE! IST DIE SEELE DES GENIES

Dinsdag 16 mei | 20.15 uur

Lenneke Ruiten
(sopraan)

Thom Janssen
(piano)

Arjan Woudenberg
(klarinet)

PROGRAMMA

J. Haydn (1732-1809)

The Mermaids Song Hob. XXVla.25 (*Hunter*)
Pastoral song Hob. XXVla.27 (*Hunter*)
The Wanderer Hob. XXVla.32 (*Hunter*)
O tuneful voice Hob. XXVla.42 (*Hunter*)

W. A. Mozart (1756-1791)

Dans un bois solitaire KV 308 (*Houdar de La Motte*)
Sehnsucht nach dem Frühling KV 596 (*Overbeck*)
Das Veilchen KV 476 (*Goethe*)
Als Luise die Briefe KV 520 (*Baumberg*)
Zufriedenheit KV 473 (*Weisse*)
Abendempfindung KV 523 (*Campe*)
Der Zauberer KV 472 (*Weisse*)

Pauze

F. Schubert (1797-1828)

An den Mond D 193 (*Hölty*)
Nachtviolen D 752 (*Mayrhofer*)
Abendstern D 806 (*Mayrhofer*)
Nachtstück D 672 (*Mayrhofer*)
Der Hirt auf dem Felsen D 965 (*Chézy*)

TOELICHTING

Haydn

De Engelse liederen van Joseph Haydn, de Canzonetten, verschenen in 1794/95, in twee bundels met ieder zes liederen. Zijn eerste bundel was gewijd aan de dichteres Anne Hunter. Zij wordt vaak gelieerd aan de Schotse liedbeweging; haar salon werd iedere week door literair en muzikaal begaafde kunstenaars bezocht. Haydn zette de poëzie van Anne Hunter op muziek en zijn eerste bundel was aan haar opgedragen. Nog tijdens zijn leven werden de liederen in het Duits vertaald en gepubliceerd. Daardoor zijn ze deel gaan uitmaken van de traditie van het Duitse Kunstlied. Zo werd Haydn de voorloper van vernieuwingen, waarvoor Schubert en Schumann zo werden geprezen.

In *The Mermaid Song* toont Haydn een opvallende uitbreiding van zijn scheppingskunst. Hier past hij het gebruik van herhalingen van versregels en woorden binnen een zin veelvuldig toe. In de begeleiding van dit lied hoor je de golven, en de zeemeermin die in het water rond spettert. In haar testament schreef Anne Hunter dat de tekst vrij vertaald was uit een Italiaans origineel.

De beroemdste canzonetta is *A Pastoral Song*, die sommigen beter kennen door de beginregel 'My mother bids me bind my hair'. Dit lied werd in de negentiende eeuw bijzonder populair door de vertolking van sopraan Jenny Lind. Het lijkt erop of Haydn bewust een creatieve spanning creëerde tussen de tekst en de muziek. De tekst is droevig, de muziek echter speels en dansant.

The Wanderer is het meest melancholische lied uit de tweede bundel. In de begeleiding van het lied klinkt een stapsgewijs dalende bas, die het wandelende bestaan en de levensloop van de zwerver karakteriseert. De Zwerver werd één van de meest geliefde thema's van de latere Romantici. *O tuneful voice* ademt al de sfeer van de negentiende-eeuwse liedkunst, vanwege de schitterende manier waarop de zanger begint te zingen, de kleuren in de pianopartij en de prachtige harmonieën.

Mozart

In Mozarts tijd had het Lied weinig aanzien. De achttiende eeuw werd gekenmerkt door eenvoudige, strofische zangkunst voor salongebruik. Mozart schreef maar een handjevol liederen voor zangstem met pianobegeleiding. Tussen 1785 en 1787 componeerde hij een aantal doorgecomponeerde liederen, waaruit zijn muzikale rijpheid blijkt. Het niveau van deze liederen stijgt ver uit boven het strofische salonlied en loopt vooruit op ontwikkelingen, zoals we die later bij Schubert zullen ontmoeten.

Mozarts Franstalige ariette *Dans un bois solitaire* op tekst van Antoine Houdar de La Motte, ontstond rond 1778 in Mannheim en toont al meer karakter en inhoud dan zijn jeugdwerken. Het lied lijkt op een mini-operaatje, door Mozarts dramatische behandeling van de zangstem. De pianopartij krijgt quasi-orkestrale begeleidingsfiguren, er zijn tempowisselingen, en onderbrekingen met een recitatief en dramatische pauzes. Het lied stroomt en heeft een uiterst heldere zangpartij. *Die Zufriedenheit* schreef Mozart voor zangstem en mandoline, maar hiervan is ook een piano-versie. In *Sehnsucht nach dem Frühling* lijkt de lente al volledig te zijn losgebarsten. Mozart schreef het in 1791, en het doet een beetje denken aan de naïeve muziek van Papageno uit de *Zauberflöte*. Mozart verdubbelt de zangstem in de pianopartij. De melodie is bekend geworden door de gelijkenis met de finale van het Pianoconcert in Bes van Mozart.

De bekendste liederen van Mozart ontstonden in zijn Weense periode: *Das Veilchen*, *Abendempfindung an Laura*, en *Als Luise die Briefe ihres ungetreuen Liebhaber verbrannte*. In al deze composities tilt Mozart het niveau ver uit boven het achttiende-eeuwse genre. Van *Das Veilchen*, op tekst van Goethe, en afkomstig uit diens Singspiel *Erwin und Elmire*, maakte Mozart een klein meesterwerk door zijn scherpe karaktertekening. Het schuchtere vertrapte viooltje is de afgewezen minnaar Erwin. Hij en zijn herderin krijgen ieder een eigen entree in Mozarts creatie. Dan volgt abrupt een middendeel in mineur. Aan het eind voegde Mozart de tekst *Das arme Veilchen* toe, dat bij velen een glimlach zal oproepen. Mozart getuigt hier van raffinement en emotionele diepgang; de diepere betekenis van Goethes gedicht is hem niet ontgaan.

Als Luise die Briefe ihres ungetreuen Liebhabers verbrannte is een doorgecomponeed lied, waarin opera-invloeden en een orkestrale klavierbegeleiding klinken. Het gedicht gaat over Luise, die de liederen van haar ex-minnaar aan de vlammen toevertrouwt, omdat hij ze voor iemand anders gezongen heeft. *Abendempfindung an Laura* is een van Mozarts fraaiste liederen. Een teleurgestelde minnaar overdenkt de vergankelijkheid en de onafwendbaarheid van de dood. Ook dit lied is kunstig doorgecomponeed en ademt volop melancholie. In *Der Zauberer* vertelt een meisje hoe ze verleid is. Mozart zorgt ervoor dat bijna iedere zin op een andere manier moet worden gedeclameerd. Opnieuw een juweel van een mini-operaatje, waarin alle tekst en zinswendingen uiterst expressief klinken.

Schubert

Schubert schreef vele *Wanderlieder*, die niet alleen een fysieke weg, maar ook het pad door het leven uitdrukken. Dat idee, van een persoonlijke bestemming, spreekt uit veel van zijn liederen. *Abendstern* was een gedicht van Johann Mayrhofer, die in de Avondster een symbool zag voor zijn eigen eenzaamheid. De stemming van gelaten verdriet is verwant aan die van *Der Leiermann* uit *Winterreise*.

Nachtviolen was ook een gedicht van Mayrhofer. Het viooltje stond lange tijd symbool voor trouw en bescheidenheid. De muziek van Schuberts *Nachtviolen* roept deze beide eigenschappen op. De melodie heeft een kleine omvang, maar is hoog en heeft een zachte uitstraling. De pianopartij heeft een repetitief karakter. Het is een zeer intiem werkje. De nocturne *Nachtstück*, ook van Mayrhofer, was een kort gedicht dat Schubert tot een uitgebreid toondicht verklankte. De woorden van de oude man worden steeds herhaald. De dood is welkom. Dat is opnieuw te horen aan Schuberts doodsmotief: een chromatisch dalende baslijn.

Der Hirt auf dem Felsen schreef Schubert vlak voor zijn dood. Het lied werd geschreven voor de sopraan Anna Milder, die daar om gevraagd had. Het werd een lang lied voor zangstem, piano en verplichte klarinetpartij, in een briljante en serene stijl, bedoeld om de talenten van de zanger te showen.

Het lied *An den Mond* op tekst van Ludwig Hölty doet in de pianobegeleiding denken aan de *Mondscheinsonate* van Beethoven. Er klinkt een pastorale melancholie door in het lied.

LIEDRECITAL

STERNE AUS DES HIMMELS PFORTEN

Woensdag 17 mei | 20.15 uur

PROGRAMMA

W.A. Mozart (1756-1791)

Ave Verum Corpus KV 618

J. Haydn (1732-1809)

Abendlied zu Gott Hob. XXVc, 9 (*Gellert*)
Betrachtung des Todes Hob. XXVb, 3 (*Gellert*)
Der Greis Hob XXVc, 5 (*Gleim*)

L. v. Beethoven (1770-1827)

Sechs Lieder, op. 48 (*Gellert*)
1. Bitten
2. Die Liebe des Nächsten
3. Vom Tode
4. Die Ehre Gottes aus der Natur
5. Gottes Macht und Vorsehung
6. Bußlied

F. Schubert (1797-1828)

Chor der Engel uit: *Faust* D 440 (*Goethe*)

Pauze

F. Schubert (1797-1828)

An die Sonne D 439 (*Uz*)
Marie D 658 (*Novalis*)
Hymne I D 659 (*Novalis*)
Hymne II D 660 (*Novalis*)
Hymne III D 661 (*Novalis*)
Hymne IV D 662 (*Novalis*)
Nachthymne D 687 (*Novalis*)
Grenzen der Menschheit D 716 (*Goethe*)
Gebet D 815 (*Fouqué*)

Caroline Jestaedt
(sopraan)

Rosina Fabius
(mezzosopraan)

Jan Petryka
(tenor)

Robert Holl
(bas)

Wouter van Belle
(orgel)

Matthias Lademann
(piano)

TOELICHTING

De stichter van de 'Brüdergemeinde Herrnhut', graaf Zinzendorf, schreef in 1758: 'Die Lieder-Theologie hat von den Tagen der Reformation her, in den Evangelischen Häusern und Kirchen, einen sehr naturellen gebrauch und beyfall gehabt und viel nutzen und erbauung geschafft. So erkennt auch die Brüder-Gemeinde unserer Zeit, das eigene Sing-Charsima, das sie vom Geiste Christi empfangen hat, mit dank.' Het scheen mij zinvol, een programma met dit 'eigene Sing-Charisma im Geiste Christi' voor de kerk van de Broedergemeente te Zeist vorm te geven, nu wij hier zo gastvrij worden ontvangen.

Wij openen ons programma met het in 1791 in Baden bij Wenen door Mozart gecomponeerde *Ave Verum Corpus*: een intiem, ontroerend, beschouwend meesterwerk. Vervolgens hoort u enige meerstemmige werken op teksten van de dichter Gellert. Gellerts *Geistliche Oden und Lieder* verschenen voor het eerst in 1757 en werden de meest verbreide en gecomponeerde liederen uit de 18de eeuw. Vorm en inhoud hebben Haydn en Beethoven bijzonder aangesproken. In twee van de zes Gellertliederen van Beethoven verlangt de componist een tweede couplet. Die werden echter in de muziek niet gedrukt, want iedereen bezat waarschijnlijk Gellerts geestelijke liederen, zodat men zelf kon beslissen welk couplet men wilde uitvoeren!

Wij beëindigen het programma voor de pauze met Schuberts paashymne *Christ ist erstanden* uit Goethes *Faust*.

DE MOOISTE VOCALE CONCERTEN

DI 6 JUN

**Mark Padmore en
Kristian Bezuidenhout:**
Schuberts *Schwanengesang*

DO 8 JUN

Matthias Goerne
zingt Mahler met de
**Sächsische Staatskapelle
Dresden**

DI 10 OKT

**Thomas Oliemans en
Malcolm Martineau:**
Mahler en Duparc

VR 17 NOV

**Christian Gerhaher en
James Cheung:**
Schubert en Brahms

Foto's: Matt Dine, Benjamin Eshoveg, Marc Ribes, Andy Staples

In het tweede deel van het programma hoort u muziek met religieuze inhoud van Franz Schubert. Onder anderen *Gebet*, op tekst van Fouqué, een zangkwartet dat door de componist voor de familie Esterházy in 1824 werd geschreven. De tekst gaat in op de bevrijdingsstrijd tegen Napoleon.

Voorts hoort u het wijsgerig, beschouwend werk *Grenzen der Menschheit* op tekst van Goethe uit 1821. In deze tekst wordt de verhouding tussen God en de mens tot uitdrukking gebracht: 'Wie Schatten auf den Wogen schweben und schwinden wir. Und messen unsre trägen Tritte nach Raum und Zeit; und sind (und wissens nicht) in Mitte der Ewigkeit!' (J.G. Herder)

De Novalis-hymnen behoren tot de belangrijkste en onbekendste composities van Schubert. Zij ontstonden in 1819, toen Schubert met de dichter Mayrhofer samenwoonde. Deze introduceerde het werk van Novalis bij Schubert. Novalis stierf zeer jong. Hij werd nog geen 29 jaar oud, zijn leven vloog als een gloeiende meteor voorbij. Hij had, volgens Goethe, de imperator der Duitse literatuur kunnen worden en werd, door zijn roman *Heinrich von Ofterdingen*, door zijn hymnen aan de nacht en zijn geestelijke liederen, het symbool van de Duitse Romantiek. Rudolf Bach schrijft: 'Het laatste groot dichtwerk van Novalis waren de 15 geestelijke liederen, die deels in 1800 gedrukt werden en waarmee de dichter op aangrijpende wijze naar de vroegste en diepste zielsindrukken uit zijn kindertijd terugkeert. Deze liederen nemen de pietistisch-herrnhutische levensbeschouwingen weer op, die hij in zijn ouderlijk huis ontving; zij zijn zo mooi en sterk zoals de oude Duitse kerkelijke gezangen en ze hebben de stille volmaaktheid van vruchten, die in 't licht van milde herfstdagen gerijpt zijn. Enige van deze hymnen; meesterlijke vizioenen; prijsgezangen ter ere van de nacht, waarbij de taal het nauwelijks zegbare uitspreekt en gebieden betreedt, die slechts de muziek kan vervullen, werden door Schubert tot hoogste schoonheid gebracht: geniale preken, met oneindig individueel gevoelde religie. Verscheidene geestelijke liederen werden spoedig na de dood van Novalis in de protestante kerken gezongen. Toen Novalis' vader, de oude Freiherr Erasmus von Hardenberg tijdens zo'n kerkdienst een hem tot dan toe onbekend lied mee had gezongen en naar de naam van de dichter van dit lied, dat hem diep ontroerde, vroeg, kreeg hij als antwoord: Uw zoon!'

'Die Geistlichen und Herrnhuter haben doch das Vorzügliche und Bemerkenswerte, dass sie Idealisten von Profession sind und Religion „ex professo“ treiben, sie zu ihrem Hauptgeschäft machen und eigentlich auf dieser Welt in und für eine andre leben. Unser ganzes Leben ist Gottesdienst!' (Novalis)

Robert Holl

LIEDRECITAL

ALLES NAHE, WERDE FERN

Donderdag 18 mei | 20.15 uur

19.30 - 20.00 uur Inleiding door Aat Klompenhouwer

Henk Neven
(bariton)

Hans Eijsackers
(piano)

PROGRAMMA

- L. v. Beethoven** (1770-1827) | An die ferne Geliebte, op. 98 (*Jeitteles*)
1. Auf dem Hügel sitz ich spähend
 2. Wo die Berge so blau
 3. Leichte Segler in den Höhen
 4. Diese Wolken in Höhen
 5. Es kehret der Maien
 6. Nimm sie hin denn, diese Lieder
- C. Loewe** (1796-1869) | Tom der Reimer, op. 135a (*Fontane*)
Herr Oluf, op. 2 no. 2 (*Herder*)
Wandrer's Nachtlied, op. 9, Heft I, no. 3 (*Goethe*)
Der Pilgrim vor Sankt Just, op. 99 no. 3 (*Platen*)
Die Uhr, op. 123 no. 2 (*Seidl*)
Hinkende Jamben, op. 62 no. 5 (*Rückert*)
Süßes Begräbnis, op. 62, no. 4 (*Rückert*)
- Pauze
- F. Schubert** (1797-1828) | Der Schiffer D 536 (*Mayrhofer*)
Meeresstille D 216 (*Goethe*)
Fahrt zum Hades D 526 (*Mayrhofer*)
Auf der Donau D 553 (*Mayrhofer*)
Am Strome D 539 (*Mayrhofer*)
Der Jüngling am Bache D 30 (*Schiller*)
Ganymed D 544 (*Goethe*)
Gesänge des Harfners D 478 (*Goethe*)
1. Wer sich der Einsamkeit ergibt
 2. Wer nie sein Brot mit Tränen aß
 3. An die Türen will ich schleichen
- Gruppe aus dem Tartarus D 583 (*Schiller*)

TOELICHTING

Beethoven – An die ferne Geliebte

An die ferne Geliebte is Beethovens enige liedcyclus, een mijlpaal in het vroeg-Romantische liedrepertoire, en een voorloper van de cycli van Schubert, Schumann en Loewe. Zeer waarschijnlijk heeft Beethoven in *An die ferne Geliebte* autobiografische achtergronden verwerkt. Het thema van de 'verre geliefde' duikt regelmatig op in Beethovens liederen.

Beethoven koos zijn teksten uit gedichten van Alois Jeitteles. Ze waren opgenomen in een door Ignaz Castelli uitgegeven almanak, die ze *Gedichte in Selam* had genoemd. Jeitelles en Castelli behoorden tot een kunstenaarskring met de naam Lülamhöhle. Daar kwamen ook Weber en Salieri. Beethoven zelf was regelmatig als gast aanwezig bij deze bijeenkomsten.

De zes gedichten van deze cyclus gaan over liefdesgevoelens, maar ze worden gepresenteerd in allerlei beschouwingen over de natuur. Het zijn geïdealiseerde landschapsbeelden, zoals Beethoven die ook in zijn *Zesde Symfonie 'Pastorale'* laat klinken. De gedichten zijn strofisch op muziek gezet, met uitzondering van het laatste gedicht, maar Beethoven varieert steeds in de pianobegeleiding. Zijn muzikale variaties vloeien niet direct uit de tekst voort.

Beethovens gevoeligheid voor de poëzie mondt uit in een ongecompliceerde harmonische lijn in het lied *Wo die berge so blau*. Veelzeggend is ook de overgang naar een mineurtoonsoort in de laatste drie strofen van *Leichte Segler in den Höhen*. Opvallend zijn de herhaalde instructies om het tempo te vertragen of te versnellen.

Beethoven gebruikt muzikaal materiaal uit het eerste lied in zijn laatste lied: *Nimm sie hin denn, diese Lieder*. Juist dit kenmerk zou van grote invloed zijn op de liedcycli van Schumann, die ook nog eens een reeks muzikale verwijzingen naar *An die ferne Geliebte* in zijn werken zou verstopten. Bijvoorbeeld in zijn C-Dur Fantasie im Beethovenschen Stil. In 1849 maakte Franz Liszt een pianotranscriptie van de cyclus.

Carl Loewe

Carl Loewe zorgde ervoor dat de Romantische ballade zich kon ontwikkelen tot een krachtige kunstvorm. Hij was een vruchtbaar componist, schreef in alle genres. Zo'n vierhonderd ballades en liederen stroomden uit zijn pen. Van lange, verhalende gedichten maakte hij expressieve liederen, die velen na hem tot voorbeeld hebben gediend. Tijdens zijn leven werd hij de *Schubert van Noord-Duitsland* genoemd. Hij was een indrukwekkende 'performer' met een prachtige bariton.

Eind achttiende eeuw waren verhalende ballades in het Duitstalige gebied in de mode. Ze hadden meestal een Engelse, Keltische of Scandinavische oorsprong. De smaak van die tijd verlangde een geïdealiseerde 'primitieve' kunst. Griezige verhalen over vrouwen- of vadermoorden, zich wrekende overledenen, of fatale betovering door elfen en geesten, vonden gretig aftrek. Herder vertaalde tal van dit soort Engels en Schotse gedichten. Ook Goethe en Schiller leverden hun bijdragen aan deze trend. Deze 'poëtische thrillers' werden geliefd door de zettingen van Zelter, Reichardt en vooral door Johann Zumsteeg. Op jonge leeftijd zou Franz Schubert hun voorbeeld volgen. In het lied *Tom der Reimer* wordt Tom door een elfenkoningin verleid. Wanneer hij ontdekt met wie hij te doen heeft, klinkt er muziek in een ver-verwijderde toonsoort: Tom moet mee naar een afgelegene oord. Vervolgens galoppeert het tweetal op muziek met rinkelende belletjes door de wouden. Dit is een van Loewes laatste balladen. Net als *Erkönig* is *Herr Oluf* gebaseerd op de zestiende-eeuwse legende, waarin iedereen die elfen ontmoet gedoemd is te sterven. De introductie in de piano roept de dans van de feeën op; daarna stelt de dochter van Erkönig zich voor. Haar sirenenzang klinkt sinister en door een onheilspellend, verminderd septiemakkoord op het woord 'Hand' wordt het publiek gewaarschuwd. In de finale klinkt een flard van haar fatale verleidingslied: Oluf is dood.

Der Pilgrim vor St. Just hoort bij een reeks van vier ballades, die over de Spaanse koning Karel V gaan. In de linkerhand van de piano zijn sombere kloosterlokken te horen; in de rechterhand een sobere melodie, in contrapunt met de zangstem. Het allegorisch gedicht *Die Uhr van Gabriel Seidl* klinkt indrukwekkend en donker, wanneer de dichter in zijn verbeelding de klok voorgoed laat stilstaan.

Tot Loewes beste liederen behoren zijn twee zettingen van Goethes *Wandrer's Nachtlied*. Ze blinken uit door Loewes melodische beheersing en sfeervolle begeleiding. Goethe schreef zijn *Über alle Gipfel ist Ruh*, terwijl de zon onderging in het Thüringer Woud. Loewes versie is een schitterende verklanking van het meditatieve karakter ervan.

Franz Schubert

Na het vurige, hartstochtelijke *Der Schiffer* klinkt *Meeresstille* als een prachtig contrast. Het lied ontstond tijdens Goethes Italiëreis, toen hij in 1787 de boot nam van Napels naar Sicilië. Voor het eerst ervoer hij aan den lijve de gevaren van de zee: tegenwind en storm, maar ook een vlakke, kalme zee. In het lied is een onderstroom van vrees te horen.

De Oostenrijkse dichter Johann Baptist Mayrhofer is van grote invloed geweest op het werk van Schubert. Na de pauze zijn vier liederen van zijn hand te horen: *Der Schiffer*, *Fahrt zum Hades*, *Auf der Donau*, *Am Strome*. Veel van de Mayrhofer-liederen bewegen naar een climax en geven de wisselende stemmingen weer, die in de gedichten besloten liggen. Volgens kenners is *Der Schiffer* echter uit één hartstochtelijk muzikaal idee gecomponeerd.

Fahrt zum Hades behoort tot Mayrhofer's mooiste liederen over de dood. Het is een lied vol plechtige schoonheid. Schubert gebruikt hier zijn geliefde noodlotsmotieven: triolen in de rechterhand van de piano en een sterk dalende baslijn. De stemming in *Auf der Donau* begint, zoals vaak bij Mayrhofer, met schoonheid en rust, die later verandert in pessimistische geluiden. Dit lied wijst vooruit naar de laatste jaren van Schubert. Elementen eruit zijn terug te vinden in Schuberts *Sonate voor piano* (D 960). De sfeer is lyrischer en vriendelijker in *Am Strome*. Ook in dit gedicht neemt het water, als de rivier van het leven, een grote plaats in. Nog een lied waarin het water een rol speelt is *Der Jüngling am Bache*. Het is de eerste zetting van Schubert op een lyrisch gedicht van Schiller uit 1803. Schubert zou tot het componeren van het lied zijn gestimuleerd door Salieri, die de melodische talenten van zijn leerling wilde stimuleren.

Gruppe aus dem Tartarus is ook van Schiller. Tussen de eerste en tweede, afschrikwekkende, versie van *Gruppe aus dem Tartarus* (1817) lagen maar achttien maanden. In die tijd groeide Schuberts muzikale verbeeldingskracht enorm. Het gedicht wordt treffend weergegeven in de gedurfde taal van de pianopartij. De stijgende chromatiek geeft het gekreun van de verdoemden, die opstaan uit hel, fantastisch weer. Het lied *Ganymed*, op tekst van Goethe, is een ode aan de schoonheid van de natuur en haar goddelijke krachten.

De drie liederen uit *Gesänge des Harfners* komen uit Goethes *Wilhelm Meister*. Ze vormen een miniatuur-liedcyclus. Het personage van de blinde harpser stond symbool voor de *Wanderer*. De harpser ondergaat zijn lot moedig en nederig. *Wer sich der Einsamkeit ergibt* is een sobere zetting uit 1816. De toonsoort is a-mineur, een toonsoort die Schubert vaak gebruikte voor verlies en vervreemding. Wanneer de gedachten van de harpser langzaam richting het graf gaan, horen we Schuberts muzikale vertaling daarvan weer in een chromatisch dalende baslijn. Schubert maakte drie versies van *Wer nie sein brot mit tränen ass*. In de derde versie keert hij terug naar de stemming en harpmotieven uit de eerste zetting.

De tempoaanduiding *Mässig, in gehender Bewegung* boven het lied *An die Türen will ich schleichen* is dezelfde als die Schubert boven *Gute Nacht* uit *Winterreise* zette, en *Die Gesänge des Harfners* hebben ook grote betekenis gehad voor het ontstaan van Schuberts *Winterreise*.

LIEDRECITAL

SITZ' ICH ALLEIN, WO KANN ICH BESSER SEIN?

Vrijdag 19 mei | 20.15 uur

19.30 - 20.00 uur Inleiding door Emmanuel Overbeeke

James Gilchrist
(tenor)

Sholto Kynoch
(piano)

PROGRAMMA (VOOR DE PAUZE)

J.F. Reichardt (1752 – 1814)	Erkönig
K.F. Zelter (1758 – 1832)	Wer sich der Einsamkeit ergibt An die Thüren
J.F. Reichardt (1752 – 1814)	Blumengruß Rastlose Liebe (<i>eerste versie</i>)
K.F. Zelter (1758 – 1832)	Um Mitternacht
C. Loewe (1796 – 1869)	Der du von dem Himmel bist, op. 9 no. 3b Über allen Gipfeln ist Ruh, op. 9 no. 3a Die wandelnde Glocke, op. 20 no. 3 Erkönig, Op. 1 no. 3
F. Schubert (1797 – 1828)	Gesänge des Harfners D 478 (<i>Goethe</i>) 1. Wer sich der Einsamkeit ergibt 2. Wer nie sein Brot mit Tränen aß 3. An die Thüren Ganymed D 544 (<i>Goethe</i>) Der Musensohn D 764 (<i>Goethe</i>)

Pauze

PROGRAMMA (NA DE PAUZE)

J. Haydn (1732 – 1809)	Five English Canzonettas Hob. XXVIa: 31-35 1. Sailor's song (<i>Hunter</i>) 2. The Wanderer (<i>Hunter</i>) 3. Sympathy (<i>naar Metastasio</i>) 4. She never told her Love (<i>Shakespeare</i>) 5. Piercing Eyes (<i>Anoniem</i>)
W.A. Mozart (1756 – 1791)	Abendempfindung KV 523 (<i>Campe</i>) Das Veilchen KV 476 (<i>Goethe</i>) An Chloë KV 524 (<i>Jacobi</i>)
L. v. Beethoven (1770-1827)	An die ferne Geliebte, op. 98 (<i>Jeitteles</i>) 1. Auf dem Hügel sitz ich spähend 2. Wo die Berge so blau 3. Leichte Segler in den Höhen 4. Diese Wolken in Höhen 5. Es kehret der Maien 6. Nimm sie hin denn, diese Lieder

TOELICHTING*

Na 1750 leidde een nieuwe stroming in de liedkunst tot strofische liederen met eenvoudige, volksliedachtige melodieën met daarbij een ongecompliceerde instrumentale begeleiding. Berlijn was een belangrijk centrum, waar dit genre bloeide onder meer door werk van C.Ph.E. Bach. De Tweede Berlijnse School ontstond na 1770, en daarvan maakten componisten als Johann Friedrich Reichardt en Carl Friedrich Zelter deel uit. Zij componeerden in een wat complexere stijl en kozen poëzie van een hoger niveau, waaronder de poëzie van Goethe en Schiller. Reichardt produceerde meer dan 1500 liederen. Toch bleef het lied in deze tijd een tamelijk ondergewaardeerd genre. Zelter zou je de onvermoeibare vriend en huiscomponist van Goethe kunnen noemen.

Woortmann
notarissen

Uw notaris op het Zusterplein

Woortmann notarissen
Zusterplein 22A Zeist

030 - 691 46 83

www.woortmann.nl

Beide kunstenaars waren het in artistiek opzicht vaak meer dan eens. Zelter schreef meer dan tweehonderd liederen, waarvan vijfenzeventig op teksten van Goethe, die de zettingen van Zelter zeer bewonderde. In 1820 schreef Goethe aan Zelter: 'Ik voel dat jouw composities veel gemeen hebben met mijn gedichten. Als gas dat in een ballon wordt geblazen, hoeven ze alleen nog maar naar de hemel op te stijgen. Bij andere componisten moet ik eerst zien wat zij van mijn gedichten hebben begrepen, en wat ze ervan hebben gemaakt'. Wat Goethe zo aansprak in de zettingen van Zelter was de eenvoud. Bij andere componisten stond hem de 'overgevoelige reactie en overgecompliceerde respons' op elke dichtregel tegen.

Als folkloristisch genre bloeide de ballade vooral in Britse en Scandinavische landen. Het waren streken met mist en nevels en dat fascineerde de Duitse romantici. De vroegste Duitse romantische ballades waren in feite vertalingen van die Britse en Noordelijke originelen. De beroemdste Duitse ballade in deze stijl is Goethes *Erkönig*, die afkomstig is uit het Singspiel *Die Fischerin*. *Erkönig* is zowel door Loewe, Reichardt als Schubert op muziek gezet.

Goethes directe voorbeeld was de Deense volksballade *Herr Oluf*, dat over een elfenkoning gaat. In plaats van een vader, die met zijn zieke kind door de bossen reist, zoals bij Goethe, trekt heer Oluf er op uit om gasten uit te nodigen voor het huwelijk van zijn dochter. In het bos ontmoet hij de dochter van de elfenkoning, die hem ten dans vraagt. Als hij weigert, spreekt ze een vloek over hem uit, waardoor hij sterft. Het doet denken aan de Griekse sirenen, bovennatuurlijke en fatale verleidsters van sterfelijke mannen. Bij Goethe is dat laatste element veranderd, maar het gedicht zit vol Germaans mythologische en romantische invloeden.

Schuberts beroemde zetting viel niet erg in de smaak bij Goethe, de eenvoudige strofische zetting van Zelter beviel de dichter veel beter. Loewe schreef een van zijn eerste ballades op deze tekst, in 1818 en de sfeer is naïef romantisch. Loewe gebruikte een samengesteld ritme, dat de paardenhoeven goed weergeeft. Maar zijn ritme is minder meedogenloos dan dat van Schubert. Loewe roept eerder een sfeer op waarin tijd niet bestaat. Het is de sfeer van de bovennatuurlijke elfenkoning, waarin rijder en paard zijn beland. Loewe gebruikt daarvoor tremolo's in de pianopartij, die het lied van begin tot eind doordringen.

* Zie voor de beschrijving van de overige liederen de toelichtingen bij het Openingsrecital *Liebe! Liebe! Ist die Seele des Genies* (Lenneke Ruiten en Thom Janssen – 16 mei) en recital *Alles nahe, werde fern* (Henk Neven en Hans Eijsackers – 18 mei).

LIEDRECITAL

CONCOURSWINNAARS

Zaterdag 20 mei | 13.00 uur

Adèle Charvet
(mezzosopraan)

Florian Caroubi
(piano)

Raoul Steffani
(bariton)

Daan Boertien
(piano)

PROGRAMMA (VOOR DE PAUZE)

Raoul Steffani (bariton) en Daan Boertien (piano)

- R. Schumann** (1810 - 1856) | Liederkreis, op. 24 (*Heine*)
1. Morgens steh'ich auf und frage
 2. Es treibt mich hin
 3. Ich wandelte unter den Bäumen
 4. Lieb' Liebchen
 5. Schöne Wiege meiner Leiden
 6. Warte, warte, wilder Schiffmann
 7. Berg und Burgen schau'n herunter
 8. Anfangs wollt'ich fast verzagen
 9. Mit Myrten und Rosen

Adèle Charvet (mezzosopraan) en Florian Caroubi (piano)

- F. Schubert** (1797 – 1828) | Nähe des Geliebten D 162 (*Goethe*)
Wanderers Nachtlied D 224 (*Goethe*)
Wanderers Nachtlied D 768 (*Goethe*)
Ganymed D 554 (*Goethe*)

Adèle Charvet (mezzosopraan), Raoul Steffani (bariton), en Daan Boertien (piano)

- R. Schumann** (1810 - 1856) | Ich bin dein Baum, op. 101/3 (*Rückert*)

Pauze

PROGRAMMA (NA DE PAUZE)

Raoul Steffani (bariton) en Daan Boertien (piano)

- F. Schubert** (1797 – 1828) | Schäfers Klagelied D 121 (*Goethe*)
Der Musensohn D 764 (*Goethe*)

Adèle Charvet (mezzosopraan) en Florian Caroubi (piano)

- H. Wolf** (1860 - 1903) | Mignon I (*Goethe*)
Mignon II (*Goethe*)
Mignon III (*Goethe*)
Kennst du das Land (*Goethe*)

Adèle Charvet (mezzosopraan), Raoul Steffani (bariton) en Florian Caroubi (piano)

- R. Schumann** (1810 - 1856) | Tanzlied, op. 78/1 (*Rückert*)
Er und Sie, op. 78/2 (*Kerner*)

TOELICHTING

Heinrich Heine (1797-1856) was een Duits dichter van joodse afkomst. Zijn beroemde uitspraak: 'Wo man Bücher verbrennt, verbrennt man am Ende auch Menschen', bleek een profetische voorspelling van wat zich later in het Derde Rijk zou afspelen. Heine was een romantisch dichter en schreef onder meer de beroemde dichtbundel *Das Buch der Lieder*. In 1840 keerde Robert Schumann steeds terug naar deze gedichten. Ze spraken hem aan vanwege de verschillende, gemengde gevoelens die er in besloten lagen: opgetogenheid, wanhoop, zelfbeklag, en ironische zelfspot. Twee van zijn beroemdste liedcycli ontstonden hieruit: *Liederkreis*, opus 24 en *Dichterliebe*, opus 48.

De tekst van Schuberts *Schäfers Klagelied* was oorspronkelijk een volksliedje, dat Goethe op een feestje had gehoord. Alle elementen van het genre 'volksliedje' zijn herkenbaar: de wiegende 6/8 beweging, de mineur toonsoort, en de dragende begeleiding. Het lied *Der Musensohn* is eveneens op tekst van Goethe. (Zie ook de toelichting bij het zondagrecital Concorso-winnaars (Angelo en Fiona Pollak – 21 mei 16.00 uur).

m

**Muziekgebouw
Eindhoven**

seizoen 17//18

**serie
Hemelse Koren**

SERIEKORTING 20%

London Bach Choir
Collegium Vocale Gent
Moscow Cathedral Choir
Nederlands Kamerkoor

en verder
Nederlandse Bachvereniging • Johanette Zomer
• Raoul Steffani • en vele anderen

TICKETS & INFO | MUZIEKGEBOUWEINDHOVEN.NL | 040.244.2020

Van Schumann klinken in dit programma drie duetten. *Ich bin dein Baum* is het derde lied uit *Minnespiel*. De teksten van die cyclus komen uit Friedrich Rückerts *Gesammelte Gedichte*. Sommigen menen in *Minnespiel* de eerste tekenen van Schumanns mentale en fysieke achteruitgang te zien, die uiteindelijk in 1856 tot zijn dood zou leiden. *Tanzlied*, ook op tekst van Rückert, en *Er und Sie* werden voltooid in 1849. *Tanzlied* is het portret van een moeizame en ongelijkwaardige verhouding, waarin de man de 'underdog' is. Mogelijk was het huwelijksleven van Robert en Clara toch niet zo idyllisch als we denken? Daartegenover is *Er und Sie* (tekst Justinus Kerner) een uiterst bezielde liefdeslied, waarin beide stemmen elkaar, zowel in toon als tekst, warm omhelzen.

Vanmiddag klinken vrijwel allemaal liederen op teksten van Goethe. Goethe hoorde tijdens een feestje bij Zelter zo'n prachtige melodie, dat hij er een eigen tekst op wilde maken. Schubert gebruikte deze versregels voor *Nähe des Geliebten*, een meesterwerkje. Hij verdeelt het lied in tweeën: het eerste deel lijkt een vreugdeschreeuw, het tweede is introspectief en reflecteert op het geluk van de liefde. *Wanderers Nachtlied* (D224) is een gedicht dat Goethe in 1776 aan Frau von Stein zond. Het verlangen naar gemoedsrust klinkt in één lange boog. Schubert vertaalt de wisselende stemming van de dichter in de gevarieerde beweging van het lied.

Wanderers Nachtlied (D 768) begint met de beroemde woorden 'Über allen Gipfeln ist Ruh'. Goethe schreef die woorden tijdens een zonsondergang in de herfst van 1780. Het jachthuisje, met die tekst op de wand ervan, is nog steeds te vinden in de bergen van Thüringen. Goethe beschrijft hoe alle beweging tot rust en stilstand komt terwijl de zon ondergaat. Vlak voor zijn dood bezocht hij het huisje nog eens. Juist die verstilling en contemplatieve sfeer wist Schubert in het korte lied fantastisch te vatten. Het klinkt uiterst sereen. Zeer passend als vervolg hierop is het lied *Ganymed*, ook op tekst van Goethe. Het is een ode aan de schoonheid van de natuur en haar goddelijke krachten. Mignon komt voor het eerst voor in het tweede boek van Goethe's roman *Wilhelm Meister*, waar ze door Wilhelm wordt ontdekt in een rondtrekkend circus. Hij koopt haar vrij van een troep koorddansers en zij raakt erg aan hem gehecht. Er hangt iets mysterieus om haar heen, maar haar tragische verhaal wordt pas onthuld wanneer ze sterft. In Goethe's roman zingt Mignon vier liederen. Hugo Wolf heeft ze alle vier op muziek gezet.

Aanwijzingen over het mysterieuze verleden van Mignon worden onthuld in *Kennst du das Land?*. Dit lied is afkomstig uit het derde boek van Wilhelm Meister. Goethe wilde dat *Kennst du das Land* ernstig en plechtig werd geciteerd. De eerste zin moest met half-verstikte stem worden voorgedragen. Bij Hugo Wolf is Goethes strofische vorm intact gebleven. Wolf voorzag het lied van complexe harmonieën en een schitterende, suggestieve melodie. De componist bezat een fijngevoelige, literaire antenne en schreef rond de vijftig liederen op teksten van Goethe. Veel componisten voelden zich aangetrokken tot Goethes gedicht. Beethoven, Schubert, Schumann en Liszt schreven er liederen op. Ambroise Thomas maakte Mignon zelfs tot titelheldin van zijn opera.

Bij vals spel

gaat u naar **immix advocaten·mediators**

Wij staan u graag te woord, geven advies en werken met u aan een snelle oplossing op het gebied van:

- Ondernemingsrecht
- Insoventierecht
- Vastgoedrecht
- Contractenrecht
- Financieel recht
- Familie- & Erfrecht
- Arbeidsrecht
- Gezondheidsrecht
- Mediation

immix
advocaten·mediators

Broederplein 29, Zeist T 030 693 45 55 www.immix.nl info@immix.nl

IL PLEURE DANS MON CŒUR

Zaterdag 20 mei | 16.00 uur

Felicity Lott
(sopraan)

Graham Johnson
(piano)

PROGRAMMA

- J. Haydn** (1732-1809)
Pastoral Song Hob. XXVla.27 (*Hunter*)
She never told her love Hob. XXVla.34 (*Shakespeare*)
The Spirit's Song Hob. XXVla.41 (*Hunter*)
- W.A. Mozart** (1756-1791)
Oiseaux, si tous les ans KV 307/284d (*Ferrand*)
Dans un bois solitaire KV 308 (*Houdar de la Motte*)
Als Luise die Briefe ihres ungetreuen Liebhabers
verbrannte KV 520 (*Baumberg*)
Abendempfindung KV 523 (*Campe*)
- F. Schubert** (1797-1828)
Gretchen am Spinnrade D 118 (*Goethe*)
Ganymed D 544 (*Goethe*)
- Pauze
- G. Fauré** (1845-1924)
Mandoline (*Verlaine*)
En sourdine (*Verlaine*)
Green (*Verlaine*)
- C. Debussy** (1862-1918)
C'est l'extase langoureuse (*Verlaine*)
Il pleure dans mon cœur (*Verlaine*)
Green (*Verlaine*)
- R. Hahn** (1874-1947)
À Chloris (*Viau*)
Si mes vers (*Hugo*)
Infidélité (*Gautier*)
Fêtes Galantes (*Verlaine*)

TOELICHTING

Zie voor de beschrijving van het programma voor de pauze het Openingsrecital *Liebe! Liebe! Ist die Seele des Genies* (Lenneke Ruiten en Thom Janssen – 16 mei) en het recital *Alles nahe, werde fern* (Henk Neven en Hans Eijsackers – 18 mei).

She never told her Love is een lied uit Haydns tweede bundel met zes canzonetta's. De tekst is afkomstig uit Shakespeares *Twelfth Night*. Haydn weet een intens dramatische compositie van het lied te maken. Mozarts *Oiseaux, si tous les ans* begint met een eenvoudige, melodische lijn, die aan vogelzang doet denken. Het tweede couplet begint met dezelfde melodie, maar wordt steeds intenser van toon en expressie. *Gretchen* is één van Schuberts meesterwerken. De tekst komt uit Goethes *Faust* en met dit lied creëerde Schubert iets totaal nieuws. Schubert weet Gretchens agitatie en haar voorgevoel over de noodlottige afloop van haar liefde voor Faust perfect te vertalen in een meerdimensionale muzikale vorm. Zo weerspiegelt de beweging van het spinnenwiel in de piano niet alleen haar bezigheid, maar tegelijkertijd haar gemoedstoestand.

Debussy voelde zich rond de jaren '80 van de negentiende eeuw aangetrokken tot Verlaine en het Symbolisme. Mede hierdoor werden zijn teksten en muziek diepzinniger. Verlaine zou hem tot enkele van zijn beste liederen inspireren. Zes Verlaine-liederen werden in 1903 gepubliceerd in de verzameling *Ariettes oubliées*. Het zijn gereviseerde liederen die tussen 1885 en 1887 waren ontstaan. Ze werden opgedragen aan Mary Garden, 'de onvergetelijke Mélissande' uit Debussy's gelijknamige opera. Tot de *Ariettes oubliées* behoren het bekende *Il pleure dans mon coeur* en *C'est l'extase langoureuse*. Maar ook *Green*, waarin Debussy zich over geeft aan de monotone regendruppels. Het is een prachtig fris en verleidelijk liefdeslied.

In vergelijking met Massenet en Debussy kwam Gabriel Fauré pas laat in aanraking met de gedichten van Verlaine. Tijdens een vakantie in Venetië in 1891, met in zijn koffer stapels gedichten van Verlaine, componeerde Fauré *Mandoline*. Met *En sourdine* en *Green* hoort het lied bij de cyclus *Cinq Mélodies de Venise*. Het waterelement, dat Fauré tijdens zijn verblijf in Venetië aan alle kanten omringde, is prachtig verklankt in de golvende beweging van de pianomuziek.

12 – 26 augustus 2017

Internationaal
kamermuziekfestival
& masterclasses

Artemis Quartett
Trio Chausson
Cuarteto Casals
Cuarteto Quiroga
Kam-Porat Trio
Animoso
Lucas & Arthur Jussen

Zeister muziek dagen

Jacques Ammon piano

Matan Porat piano

Alexander Pavlovsky altviool

zeistermuziekdagen.nl

Reynaldo Hahn was geen Fransman, maar werd geboren in Caracas. Zijn Venezolaanse moeder en Duitse vader trokken naar Parijs, waar Hahn al jong de lieveling van de Parijse salons werd. Zijn beroemdste lied, *Si mes Vers*, schreef hij op dertienjarige leeftijd. Zoals elke Franse liedcomponist uit die tijd werd Hahn aangetrokken door de poëzie van Victor Hugo. Net als Goethe was Hugo in staat tot pretentieloze liederen, die een grote tederheid ademden. Alle kenmerken van Hahn's stijl zijn al aanwezig in *Si mes Vers*: de golvende pianobegeleiding, zich langzaam ontvouwende weelderige klanken, de intieme, melodische zanglijn, en onverwachte pauzes en cadensen. Het is gevoelige, expressieve muziek die veel vraagt van de uitvoerenden.

À Chloris is een hoogtepunt in het oeuvre van Hahn. Het lied is een elegante muzikale reis door de tijd. Het lied is gebaseerd op de baslijn van Bachs immens populaire *Air* op de G-snaar uit *Suite nr. 3* voor orkest, BWV 1068. Hoewel de muziek gracieus en elegant klinkt, alsof ze zo is weggeplukt uit de tijd van Louis XIII, klinkt er een melancholieke ondertoon in door. *Infidélité* doet denken aan een pastel. De harmonieën veranderen subtiel en in de linkerhand zijn herhaaldelijk open kwinten te horen. De melodielijn kringelt om enkele tonen heen en het lied weerspiegelt perfect de sfeer van een rustige avond. *Fêtes galantes* is gebaseerd op een gedicht van Verlaine, dat verwijst naar het hof van Louis XV. Het lied is vol esprit, virtuoos en met veel vaart geschreven.

Oud London
HOTEL RESTAURANT
PROEF DE SFEER!
In onze gezellige Brasserie 't VoorHuys
of op het zomerterras

Woudenbergseweg 52, 3707 HX Zeist
t. 0343 - 491 245 www.oudlondon.nl

HERMITAGE
Restaurant
& Café de Paris

Een feest voor de zintuigen!

Het Rond 7, 3701 HS Zeist, t. 030 - 69 33 159
www.hermitage-zeist.nl

LIEDRECITAL

GIB MIR DAS GLÜCK DER GESELLIGKEIT

Zaterdag 20 mei | 20.15 uur

m.m.v. Maartje van Weegen (presentatie)

PROGRAMMA

W.A. Mozart (1756-1791)

Das Bandel, KV 441

J. Haydn (1732-1809)

Die Beredsamkeit, Hob. XXVc nr. 4 (*Lessing*)
Alles hat seine Zeit, Hob. XXVc nr. 3 (*Hagedorn en Ebert naar de Griekse dichter Atheneus*)
Daphnens einziger Fehler, Hob. XXVb nr. 2 (*Götz*)
Die Harmonie in der Ehe, Hob. XXVc nr. 2 (*Götz*)

L. v. Beethoven (1770-1827)

Der Kuß, op. 128 (*Weisse*)
Merkenstein, op. 100 (*Rupprecht*)
Lied aus der Ferne, WoO 137 (*Reissig*)
Cantata campestre 'Un lieto brindisi', WoO 103 (*Bondi*)

Pauze

F. Schubert (1797-1828)

Cantate zum Geburtstag des Sängers
Johann Michael Vogl D 666 (*A. Stadler*)
Die Nachtigall D 724 (*Unger*)
Viel tausend Sterne prangen D 642 (*A.G. Eberhard*)
Geist der Liebe D 747 (*Matthisson*)
Der Tanz D 826 (*Schnitzer von Meerau*)
Ständchen D 920 (*Grillparzer*)
Glaube, Hoffnung und Liebe D 954 (*Reil*)

Ellen Valkenburg
(sopraan)

Rosanne van Sandwijk
(mezzo-sopraan)

Peter Gijsbertsen
(tenor)

Jan Willem Schaafsma
(tenor)

Henk Neven
(bariton)

Robert Holl
(bas)

Maurice
Lammerts van Bueren
(piano)

Maartje
van Weegen
(presentatie)

TOELICHTING

Een van de eerste zinnen die Schubert in zijn dagboek schreef, luidt: 'O, Mozart, unsterblicher Mozart, wie viele, o wie unendlich viele wohlthätige Abdrücke eines lichterens bessern Lebens hast du in unsere Seelen geprägt' (13 Juni 1816). Schuberts trouwe vriend Josef von Spaun schreef in zijn herinneringen: 'Met de klassieke werken van de grote meesters was Schubert in hoge mate vertrouwd. Hij koesterde een grote verering voor Mozart, Haydn en Beethoven'.

Het eerste werk dat wij vanavond ten gehore brengen, het terzet *Das Bandel* KV 441 werd door Mozart kort na zijn bruiloft in 1783 te Wenen gecomponeerd. Mozart miste eens, toen hij zich zeer snel wilde aankleden, een lint en hij riep zijn echtgenote met een regel uit een Weens volkslied in het platste dialect: 'Wo ist's Bandel?' De vrolijke Konstanze antwoordde direct in hetzelfde dialect: 'Drinn im Zimmer'. Dit gaf hen samen met een vriend (Jacquin), die langskwam, aanleiding tot een vrolijk terzet, dat Mozart meteen neerschreef, en dat in het platste Weense dialect moet worden gezongen. Vervolgens klinken vanavond ensembles van de door Schubert hoogvereerde Joseph Haydn: opgewekte, blije werken op teksten uit Ramlers *Lyrische Blumenlese*. Deze Ramler was een pedante taalwetenschapsprofessor, die zelfs van beroemde dichters, zoals Lessing, Weiße en Gleim een volmacht kreeg om hun gedichten en drama's bij te vijlen. De namen van de 70(!) oorspronkelijke dichters werden echter door Ramler in zijn

*L'Homme, le Vin, Le Terroir, Les Grappes
& ... de la Musique biensûr(!)*

WIJKOPERIJ

DE WITTE OS
www.dewitteos.nl

FLEUR & GEUR

Bloematelier

06 18 311 338
info@fleurengeur.com
www.fleurengeur.com

*Aandacht
voor bloemen*

bloemlezing niet eens genoemd, maar ik heb in mijn bibliotheek de oorspronkelijke dichters kunnen vaststellen.

Na enige liederen van Beethoven hoort u voor de pauze een gelegenhedswerk *Cantata campestra*, door de componist geschreven voor een 'Namenstagfeier' van de met Beethoven bevriende arts Giovanni Malfatti in juni 1814; een vrolijk, in Nederland geheel onbekend werk.

Franz Schuberts meerstemmige gezangen waren voor het musiceren in de vriendenkring bestemd; een kring van gelijkgezinden, zielsverwanten en kenners, die zich met de nieuwe werken niet slechts toehorend, maar tevens actief musicerend bezighielden. Johann Mayrhofer, Schuberts belangrijkste dichtervriend schreef: 'In Harmonie moeten vereende krachten streven en naar het Ware; daar begint het Leven!'

De zogenaamde *Vogel-Kantate* D 666, op tekst van Schuberts Linzer vriend Albert Stadler, werd gecomponeerd ter ere van de verjaardag van Johann Michael Vogel, de belangrijkste zanger uit Schuberts vriendenkring. In dit werk worden de belangrijkste rollen die Vogel in de opera zong genoemd: Orest in Glucks *Iphigenie en Tauride*, Jakob in Méhuls opera *Joseph*, de Regimentsarts Berg in Gyrowetz' *Augenarzt*, Micheli in Cherubini's *Wasserträger* en Jakob Friburg in de *Schweizerfamilie* van Weigl. Tevens wordt de natuurlijke zangkunst van Vogel geprezen; Vogel zei tegen Moritz von Schwind: 'Dat iemand goed zingt en declameert is niets; de zanger moet ervoor zorgen, dat het publiek gelooft in wat hij zingt! Heeft U mij niets mede te delen, dan hoeft U mij ook niets voor te zingen!'

Het kwartet *Der Tanz* D 826 werd waarschijnlijk door de vader van Irene Kiesewetter bij Schubert besteld. Irene Kiesewetter was een goede pianiste, die vaak de zanger Schönstein begeleidde, aan wie *Die Schöne Müllerin* door Schubert opgedragen werd. In dit werk wordt het vele 'ongezonde' dansen van Irene kritisch onder de aandacht gebracht. In de overige kwartetten worden de natuur, de avond, de sterren en de nacht liefdevol bezongen, totdat het vuur van Cynthia (de maan, het maanlicht) de duisternis doorbreekt.

Het *Ständchen* D 920 werd door Josefine Fröhlich voor de zangeresjes uit de zangklas van Anna Fröhlich in opdracht gegeven, in 1827. De met de dames Fröhlich bevriende dichter Grillparzer schreef de tekst. Het werk werd meteen zeer geliefd. De pers schreef: 'Das Ständchen gehört zu den reizendsten Kompositionen dieses beliebten Tonsetzers'. Het is een prachtig 'notturno'.

Tenslotte het ensemble *Glaube, Hoffnung und Liebe* D 954 op een tekst van Friedrich Reil. Schubert componeerde het werk bij de plechtige inwijding van de nieuwe klok in de gerestaureerde kerk Zur heiligen Dreifaltigkeit in de Weense Alservorstadt. Het ging op 2 september in première. In deze kerk had in maart 1827 de inzegening van het lichaam van Beethoven plaatsgevonden.

Robert Holl

KOORCONCERT

MOZART EN SCHUBERT: LOF EN ZEGE

Zondag 21 mei | 14.00 uur

Kathedrale Koor Utrecht

Cugnon Consort

Gerard Beemster
(dirigent)

Wouter van Belle
(piano, orgel)

PROGRAMMA

W.A. Mozart (1756 – 1791)

Alma Dei Creatoris KV 277
Laudate Dominum KV 339

F. Schubert (1797 – 1828)

Mirjams Siegesgesang D 942 (Grillparzer)
Mis in G D 167

Er is geen pauze.

TOELICHTING

Alma Dei Creatoris van Mozart ontstond vermoedelijk in de herfst van 1777, al is dat niet met zekerheid te zeggen, omdat de eerste partituur verloren is gegaan. Toch lijkt een brief van Mozarts vader te bevestigen dat de compositie als Offertorium is uitgevoerd. Samen met de ook in 1777 geschreven *Missa Brevis*. Net als in de mis begint de sopraan, als een voorzanger, in de eerste maten te zingen. Het koor antwoordt daarna in eenzelfde muzikaal gebaar. Niet het instrumentale aspect, maar de zangerige melodie is door Mozart op de voorgrond geplaatst. Dat geeft het werk een zeer innig en warm karakter, zoals bij Mozart vaker het geval, wanneer de tekst over Maria gaat.

Mozart's *Laudate Dominum* (KV 339) behoort tot de *Vesperae solennes de Confessore*. Het is de tweede reeks vespers, die Mozart van muziek voorzag. De eerste waren de *Vesperae solennes de Dominica* (KV 321). De reeksen horen min of meer bij elkaar en hebben niet alleen dezelfde tekst, maar ook dezelfde toonsoorten en bezetting. Ook de tempoaanwijzingen zijn bijna gelijk. Alleen heeft het *Laudate Dominum* een langzamer tempo. KV 339 ontstond in 1780 en was bestemd voor de viering van één van de hoogste feestdagen van het kerkelijk jaar in de Dom.

Vlak voor zijn dood in 1828 componeerde Franz Schubert de cantate *Mirjams Siegesgesang*. De tekst van dit koorwerk is van Franz Grillparzer. Het gedicht behandelt de vlucht van de Israëlieten uit Egypte, zoals die in Exodus is beschreven.

Terwijl Meriam God prijst, vertelt ze het verhaal van de verwoesting van het leger van de farao. De cantate werd voor het eerst uitgevoerd in 1829 in de Musikverein in Wenen, tijdens een privéconcert ter herinnering aan Schubert. Het was Schubert niet meer gelukt om de pianobegeleiding te componeren. Dat gebeurde door Franz Lachner. In de cantate laat Schubert het wassende water van de Rode Zee horen, alsook de achtervolging van de paarden van de farao en de verwoesting. Juist dit soort verhalende beelden kennen we uit de vroege ballades van Schubert. Echter vreemd genoeg ook weer uit zijn laatste scheppingsfase.

De rol van Meriam is één van de meest veeleisende sopraanrollen, die Schubert componeerde. De sopraan moet in staat zijn om boven een groot koor uit te klinken. Ook de omvang van haar partij is uitgebreider dan normaal. Eigenlijk had alleen Anna Milder Hauptmann, met wie Schubert tegen het eind van zijn leven contact had, en voor wie hij de *Suleika-liederen* en *Der Hirt auf dem Felsen* schreef, de rol van de grote profetes kunnen zingen. Anna had echter geen interesse, misschien vanwege religieuze gronden.

De *Mis in G* van Schubert hoort bij zijn vroege *Missa Brevis* die, vlak nadat ze waren gecomponeerd, ook werden uitgevoerd. Kenmerkend zijn hun eenvoud en de bescheiden technische eisen. Het koor zingt homofoon, de solisten hebben geen virtuoze partijen, de harmonieën zijn vrij constant. Schubert wendde zich in die tijd tot de wereld van de opera om meer expressie en diepte te creëren. Het begin van het Credo doet dan ook denken aan het gevangenenkoor uit Beethovens *Fidelio*.

LIEDRECITAL

CONCOURSWINNAARS

Zondag 21 mei | 16.00 uur

m.m.v. **Eduard Bayer** (viool) en **François-Marie Lhuissier** (cello)

PROGRAMMA

Angelo Pollak (tenor) en Fiona Pollak (piano)

L. v. Beethoven (1770-1827)

Adelaide, op. 46 (Matthisson)

Andenken WoO 136 (Matthisson)

W. A. Mozart (1756-1791)

Das Veilchen KV 476 (Goethe)

J. Haydn (1732-1809)

Das Leben ist ein Traum XXVla:21 (Gleim)

F. Schubert (1797-1828)

Die Forelle D 550 (Schubart)

An den Mond D 193 (Hölty)

Der Blumenbrief D 622 (Schreiber)

Im Frühling D 882 (Shulze)

Lied eines Schiffers an die Dioskuren D 360 (Mayrhofer)

Frühlingsglaube D 686 (Uhland)

Nachtstück D 672 (Mayrhofer)

An Sylvia D 891 (Shakespeare)

Der blinde Knabe D 833 (Cibber)

Der Musensohn D 764 (Goethe)

Pauze

Karola Pavone (sopraan) – Eduard Bayer (viool) –

François-Marie Lhuissier (cello) – Boris Radulović (piano)

L. v. Beethoven (1770-1827)

Scottish Songs, op. 108

Music, wine and love (William Smyth)

The sunset (Walter Scott)

The sweetest lad was Jamie (William Smyth)

Oh, thou art the lad of my heart, Willy (William Smyth)

The lovely lass of Inverness (Robert Burns)

Dim, dim is my eye (William Brown)

Oh, had my fate been join'd with thine (Lord Byron)

Oh, cruel was my father (Anonym)

Bonnie laddie, highland laddie (James Hogg)

When will ye come again, my faithfu' Johnnie? (Anonym)

The Shepherd's Song (Joanna Baillie)

Oh, sweet were the hours (William Smyth)

Again, my lyre, yet once again (William Smyth)

Angelo Pollak
(tenor)

Fiona Pollak
(piano)

Karola Pavone
(sopraan)

Eduard Bayer
(viool)

François-Marie Lhuissier
(cello)

Boris Radulović
(piano)

TOELICHTING

De liederen Das Veilchen, Nachtstück en An den Mond zijn toegelicht bij het Openingsrecital Liebe! Liebe! Ist die Seele des Genies (Lenneke Ruiten en Thom Janssen – 16 mei).

Beethoven schreef *Adelaide* in 1794 in een poging om indruk te maken op het Weense publiek. Opvallend is de grote rol voor de pianopartij, destijds niet gebruikelijk. Net als in *Abendempfindung* van Mozart legt Beethoven de continuïteit van het doorgecomponeerde lied in de piano, terwijl de zangstem wendbaarder is wat betreft melodielijn en ritmiek. Gaandeweg krijgt de dialoog tussen stem en piano steeds meer betekenis. Zowel *Adelaide* als *Andenken* zijn gebaseerd op teksten van Matthisson. Deze dichter paste bij Beethovens wens de expressiviteit van de liederen te verhogen. Matthisson wist natuurbeelden nauwgezet te vertalen in beelden van de ziel.

De tekst van Gleim, *Das Leben ist ein Traum*, werd onder Haydns handen een opera-achtig lied, dat grandeur ademt en waarin de zanger naar verschillende climaxen declameert.

Vier van Schuberts beste liederen werden geschreven door de non-conformistische dichter C.F.D. Schubart. Zijn meeste poëzie bevatte vrome, patriottische of politieke onderwerpen. *Die Forelle*, uit 1782, is ook van zijn hand. Schubert gebruikte de melodie van het lied als thema voor de reeks variaties, die klinken in het vierde deel van zijn *Pianokwintet* (D 667). Daaruit mogen we opmaken dat het lied rond 1819 al algemeen bekend was. *Der Blumenbrief* onderscheidt zich van de enkele andere liederen uit 1818

door de perfecte vorm, de zoete lyriek en oprechte toon. Schubert componeerde het tijdens zijn zomerverblijf in Zseliz en schreef dat het lied 'Mit Empfindung' moest worden gezongen.

Im Frühling is zonder twijfel Schuberts grootste ode aan het voorjaar. Er spreekt een lome tevredenheid uit het lied. Het klinkt talmend, alsof de tijd niet meer bestaat. De poëzie is vol bezinning en nostalgie, wat uitstekend bij de stemming van Schubert paste. Wanneer de tekst vertelt dat geluk snel voorbijgaat, verandert de muziek naar g-mineur. Toch doet dat moment alleen maar denken aan een wolk, die voorbijgaat op een zonnige dag. De muziek murmelt gewoon door en voor het einde klinkt er driemaal een pauze op de woorden 'den ganzen Sommer lang'.

Het stemmige *Lied eines Schiffers an die Dioskuren* is gecomponeerd op tekst van Johann Mayrhofer. Schubert schreef het lied in As-majeur, een toonsoort waarmee hij sereniteit en oprechtheid wilde uitdrukken. *Frühlingsglaube* dankt zijn bekendheid onder meer aan de universele gevoelens in de tekst. Schubert componeerde tegengestelde ritmes in de pianobegeleiding. Daarmee gaf hij enerzijds de vruchtbaarheid van de natuur aan, en anderzijds de menselijke eigenschap om te blijven hopen en geloven.

Voor *An Silvia* nam Schubert de tekst van Shakespeare uit een Weense uitgave van 1825. Schubert vierde in juli 1826, samen met zijn vriend Franz von Schober, vakantie, net buiten Wenen. Net als in Schuberts *An die Musik* is er een perfecte balans tussen zangstem en piano, muzikale vorm en expressie. De melodie stroomt en er klinkt een sterk voorwaartse puls in de pianobegeleiding.

In *Der blinde Knabe* legt Schubert de voorzichtige bewegingen van de blinde man in de zestiende noten van de pianobegeleiding, terwijl de herhaalde staccato achtste noten, in de linkerhand, het tikken van zijn stok suggereren. De stemming van dit doorgecomponeerde lied is sereen en lieflijk. *Der Musensohn* is een gedicht van Goethe, dat hoort bij vier Goethe-liederen, die Schubert in 1822 op muziek heeft gezet. Het is een levendig lied met een grote afwisseling tussen de verschillende coupletten. Ze klinken steeds als een nieuw begin. Schubert gaf het strofische lied hiermee een enorme impuls.

Beethoven maakte veel meer composities van volksliederen dan van welk ander genre ook. De meeste liederen zijn van Britse herkomst, waaronder ook het bekende *Auld Lang Syne* en *The Miller of Dee*. Bekendheden als Robert Burns, Lord Byron en Walter Scott waren verantwoordelijk voor de teksten. Het zijn verrassende collecties geworden, terwijl Beethoven de Britse eilanden zelfs nooit heeft bezocht. Toch zijn deze composities lange tijd genegeerd door uitvoerenden en wetenschappers. Beethovens opdrachtgever was George Thomson, een ambtenaar uit Edinburgh, met wie hij uitgebreid correspondeerde.

Er bestond destijds een Schotse beweging die volksliederen verzamelde, die teruggingen tot in de vroege achttiende eeuw. Thomson wilde met zijn collectie alle voorgaande verzamelingen overtreffen in omvang en kwaliteit. Hij zocht naar componisten met een internationale reputatie en benaderde eerst Haydn, Pleyel en Kozeluch. Alle drie begonnen aan het project, maar stopten voortijdig. Daarna wendde Thomson zich tot Beethoven. Uit 1806 stammen de eerste onderhandelingen, waarin Beethoven meldt dat hij op de hoogte is dat 'Mr. Haydn was given a British pound for each air'. Het heen en weer zenden van teksten en composities tussen Wenen en Edinburgh was lastig in die tijd van Napoleontische overheersing. Beethoven zond drie kopieën via verschillende routes en een jaar later nog eens één. Geen ervan bereikte Thomson, en de kopie die in 1812 uiteindelijk wel aankwam, was via Malta gezonden. Uiteindelijk componeerde Beethoven 179 bewerkingen van deze Britse, Ierse en Schotse liederen, die in kwaliteit ver boven die van zijn voorgangers, Pleyel, Haydn en Kozeluch, uitstaken. Ze werden tussen 1809 en 1820 geschreven.

Beethoven nam zijn opdracht serieus en beschreef zijn bewerkingen zelf als composities. Op de vele verzoeken van Thomson om de begeleidingen te versimpelen, antwoordde Beethoven: 'Ik ben niet gewend mijn composities te bewerken, dat heb ik nooit gedaan, omdat elke gedeeltelijke verandering het karakter van de compositie aantast. Het spijt mij dat u hier de verliezer bent, maar u kunt het mij niet kwalijk nemen. U wilde mij meer bekend maken met de smaak van uw land [...]'.

Beethovens bewerkingen van de volksliederen zijn ongekunsteld. De viool en cello zijn optionele partijen, maar ze hebben een grote meerwaarde. In deze volksliederen gebruikt Beethoven modale harmonieën binnen een klassieke context, waardoor prachtige klanken en effecten ontstonden.

Nadat de Schotse Lieder in 1818 werden gepubliceerd, verkochten ze slecht. Thomson klaagde dat ze te moeilijk waren voor het publiek. Toch ging hij tot 1840 door met zijn project, echter met weinig succes. Waarschijnlijk zijn de liederen daardoor, volkomen onterecht, in de vergetelheid geraakt.

51ste internationaal

Opera | Oratorium

9-16 september 2017

Grote Kerk | Willem Twee | Muzerij 's-Hertogenbosch

Muziekgebouw Frits Philips Eindhoven

Concours | Masterclasses | Familieconcert

vocalisten

Liedrecital & Masterclass

Mitsuko Shirai mezzosopraan &

Hartmut Höll pianist

wo 13 september 2017 | 19.30 uur

Grote Kerk 's-Hertogenbosch

concours

www.ivc.nu

ivc - discovering voices

SLOTRECITAL

WINTERREISE

Zondag 21 mei | 19.30 uur (Let op! Afwijkend begintijdstip!)

Robert Holl
(bas)

Graham Johnson
(piano)

PROGRAMMA

F. Schubert (1797 – 1828)

Winterreise D 911

1. Gute Nacht
2. Die Wetterfahne
3. Gefror'ne Tränen
4. Erstarrung
5. Der Lindenbaum
6. Wasserflut
7. Auf dem Fluße
8. Rückblick
9. Irrlicht
10. Rast
11. Frühlingstraum
12. Einsamkeit
13. Die Post
14. Der greise Kopf
15. Die Krähe
16. Letzte Hoffnung
17. Im Dorfe
18. Der stürmische Morgen
19. Täuschung
20. Der Wegweiser
21. Das Wirtshaus
22. Mut
23. Die Nebensonnen
24. Der Leiermann

Er is geen pauze.

TOELICHTING

Het zwerven, *Das Wandern*, is een onderwerp dat door veel dichters bezongen werd. In de Biedermeiertijd hadden deze zwerftochten veelal een idyllisch einde, net zoals in Mayrhofer's *Einsamkeit*. Men vindt zulke gedichten met zo'n verzoenend einde o.a. bij Grillparzer, Seidl, Wilhelm Müller, en ook al eerder bij Hölderlin. Bij Müller ontstond er echter iets nieuws. In die *Die Schöne Müllerin* is er een verzoenend slot na een zelfmoord en in *Winterreise* vlucht de hoofdpersoon in volledige vereenzaming en verstarring.

De jongeman in *Winterreise* vlucht na zijn ongelukkige liefdesgeschiedenis de winter in. Hij maakt een reis waarvan nog niemand ooit terug kwam, zoals we vernemen in: 'eine Strasse muss ich gehen, die noch keiner ging zurück'. De liefde is tot onnoemelijke smart geworden in het lied *Letzte Hoffnung*: de jongeling heeft alle hoop laten varen. Alleen zijn geloof in het 'verder-moeten' weerhoudt hem ervan zelfmoord te plegen, zoals dat te horen is in *Das Wirtshaus*. Tegelijkertijd ziet hij in dat zijn zwerftocht dwaasheid is, zoals blijkt uit 'Welch ein törichtes Verlangen treibt mich in die Wüstenei'n?' uit het lied *Der Wegweiser*.

Hij ziet drie zonnen aan de hemel in *Die Nebensonnen*. En hij wenst dat ze alle drie verdwijnen. Hij heeft het over de ogen van zijn geliefde, die hem in het gelukkige verleden tegemoet straalden. De derde zon, de echte zon, mag wat hem betreft nu ook verdwijnen: 'ging nur die dritt' erst hinterdrein! Im Dunkel wird mir wohler sein'. Hij verlangt naar de eeuwige nacht, de eeuwige rust, die de lindeboom hem al beloofde. In *Der Leiermann*, het laatste lied uit de cyclus, ziet hij zijn evenbeeld: een paria, verworpen en verstoten, iemand die buiten de maatschappij staat, en die gedoemd is ten onder te gaan in ziekte en armoede. Zo bezien is het lied een spiegelbeeld van Schubert zelf.

Schubert klaagde in 1827 tegen zijn vriend Bauernfeld: 'Was wird mit mir armen Musikanten? Ich werde wohl im Alter wie Goethes *Harfner an die Türen schleichen*' und um Brot betteln müssen!' Nadat zijn contacten met het vrouwelijk geslacht hem de ziekte hadden gebracht, die zijn leven zozeer zou verkorten, klaagde Schubert op

31 maart 1824 tegen zijn vriend Kupelwieser: 'Ich fühle mich als den unglücklichsten, elendsten Menschen auf der Welt. Denk Dir einen Menschen, dessen Gesundheit nie mehr richtig werden will, und der aus Verzweiflung darüber die Sache immer schlechter statt besser macht. Denke Dir einen Menschen, sage ich, dessen glänzendste Hoffnungen zu Nichte geworden sind, dem das Glück der Liebe und Freundschaft nichts bieten als höchstens Schmerz, dem Begeisterung für das Schöne zu schwinden droht, und frage Dich, ob das nicht ein elender, unglücklicher Mensch ist? Meine Ruh ist hin, mein Herz

angegriffen, als dieses je bei anderen Liedern der Fall war". Er sang uns nun mit bewegter Stimme die ganze *Winterreise* durch. Wir waren über die düstere Stimmung dieser Lieder ganz verblüfft, und Schober sagte, es habe ihm nur ein Lied: *Der Lindenbaum* gefallen. Schubert sagte hierauf nur: "Mir gefallen diese Lieder mehr als andere, und sie werden euch auch noch gefallen".

Robert Holl

ist schwer, ich finde sie nimmer und nimmermehr. So kann ich wohl jetzt alle Tagen singen, denn jede Nacht wenn ich schlafen geh, hoffe ich nicht mehr zu erwachen. Und jeder Morgen kündet mir nur den gestrigen Gram.'

Het is ook veelzeggend, dat Mayrhofer de *Winterreise* en Schuberts uitzichtloze ziekte met elkaar in verband brengt. Zo is te lezen in Mayrhofer's *Erinnerungen*: 'Die Wahl der Winterreise beweiset, wie Schubert ernster geworden ist. Er war lange und schwer krank gewesen, er hatte niederschlagende Erfahrungen mitgemacht, dem Leben war die Rosenfarbe abgestreift. Für ihn war der Winter eingetreten. Die Ironie des Dichters, wurzelnd in Trostlosigkeit, hatte ihm zugesagt: er drückte sie in schneidenden Tönen aus. Ich wurde schmerzlich ergriffen.'

Josef von Spaun, ook een zeer intieme vriend van Schubert, schreef: 'Schubert sagte eines Tages zu mir: "Komm heute zu Schober, ich werde euch einen Zyklus schauerlicher Lieder vorsingen. Ich bin begierig zu sehen, was ihr dazu sagt. Sie haben mich mehr

Broekhuis Zeist
Blanckenhagenweg 4-6
(T) 030 - 753 33 50 | broekhuis.nl

STEINWAY & SONS

Piano's en vleugels
nieuw & gebruikt

Revisie & taxatie

Piano- & vleugelverhuur

Stemmen & onderhoud

De mooiste pianobeleving van Nederland

Robijnstraat 5, 1812 RB Alkmaar, T 072-541 44 00, www.steinwaycenter.nl

MASTERCOURSE

Dinsdag 16 t/m donderdag 18 mei
 09.30 – 10.20 uur Lezing **dr. Deen Larsen**
 10.30 – 13.00 uur **Mastercourse**
 14.00 – 17.00 uur **Mastercourse**

Vrijdag 19 mei | 16.00 uur **Presentatierecital**

De zes liedduo's, afkomstig uit de hele wereld en vooraf geselecteerd door Robert Holl, presenteren zich met liederen van Schubert en zijn voorgangers op teksten van Goethe. In het klassieke lied smelten muzikale en poëtische gedachten van de componisten samen. Om hier optimaal uitdrukking aan te geven, stimuleren de mastercourse-docenten Robert Holl, Elly Ameling en Hans Eijsackers het voorstellingsvermogen van zanger én pianist. Verbeeldingskracht stelt de musici in staat om de thematiek te doorgronden en over te brengen, om volop ruimte te geven aan een fijnzinnige verklanking van de emoties en taalnuances. Een bijzonder proces, dat sterk bijdraagt aan het vergroten van de artistieke zeggingskracht van de deelnemende musici.

De mastercourse start elke ochtend om 9.30 uur met een inspirerende lezing van dr. Deen Larsen, oprichter en directeur van het Frans Schubert Instituut in Baden bij Wenen. Deze lezingen gaan in op de poëzie van het lied en geven inzicht in de culturele achtergrond van de tijd van Goethe en de Duitse Romantici. De Mastercourse wordt elke ochtend gegeven door Elly Ameling en op dinsdag- en donderdagmiddag door Robert Holl. Gastdocent op woensdagmiddag is Hans Eijsackers. Robert Holl, Elly Ameling en Hans Eijsackers begeleiden de lied-duo's als onlosmakelijke eenheid en belichten zowel de zang- als de pianopartij.

Het programma van het presentatierecital op vrijdag 19 mei om 16.00 uur wordt kort vooraf bepaald en bekend gemaakt.

DEELNEMERS 2017

Oddur Jónsson (*bariton, IJsland*) en Somi Kim (*Nieuw Zeeland*)
 Alina Wunderlin (*sopraan, Duitsland*) en Anna Anstett (*Oekraïne*)
 Bert van de Wetering (*bas-bariton, Nederland*) en Vesna Dimcevska (*Macedonië*)
 Franziska Heinzen (*sopraan, Zwitserland*) en Benjamin Mead (*Groot-Brittannië/Polen*)
 Ingrid Nugteren (*sopraan, Nederland*) en Heleen Vegter (*Nederland*)
 Irene Verborg (*sopraan, Nederland*) en Mark Toxopeus (*Nederland*)

LEZINGEN EN FILM

GOETHE VAN ALLE KANTEN BELICHT

DEZE LEZINGEN ZIJN GRATIS TOEGANKELIJK

GOETHES KLEURENLEER: NIET VAN GISTEREN

WANNEER: DINSDAG 17 MEI 17.15 UUR
LOCATIE: KERKZAAL EVANGELISCHE BROEDERGEMEENTE
DOOR: WIL UITGEEST

Johann Wolfgang von Goethe (1749-1832) schreef meer dan twee eeuwen geleden zijn kleurenleer *Zur Farbenlehre* (1810). Dit werk is actueler dan ooit. Goethe was als onderzoeker een fenomenoloog avant la lettre die tot vooruitstrevende inzichten kwam. In de voordracht neemt Wil Uitgeest u mee in de wereld van (hedendaagse) kunst en kleur en de fenomenologie als hedendaagse onderzoeksweg. Goethes Kleurenleer is niet van gisteren, misschien is hij zelfs pas voor morgen!

GOETHE: VEELKLEURIGE ZELFVERNIUWER

WANNEER: WOENSDAG 18 MEI 17.15 UUR
LOCATIE: KERKZAAL EVANGELISCHE BROEDERGEMEENTE
DOOR: DÉSANNE VAN BREDERODE

Niet zelden wordt de naam Goethe op plechtige, ernstige toon uitgesproken. Maar hoewel Goethe zeker ernstig kon zijn, en geleerd was en wijs, bleef hij tot op hoge leeftijd ook aangenaam 'verstooraar'; vaak verliefd, regelmatig geplaagd door somberheid of de last van teveel verplichtingen, of gegrepen door tomeloze reislust en leergierigheid. Een veelkleurige, bruisende persoonlijkheid, die gul met zijn talenten strooide. In deze lezing zal Désanne van Brederode vooral stilstaan bij Goethes gedichtenbundel *West-oostelike divan*, die in 2016 in een Nederlandse vertaling door Ard Posthuma verscheen. Deze bundel is een voortreffelijke illustratie van Goethes sprankelende, speelse schrijflust, en van zijn behoefte om steeds weer andere stijlen en registers te beproeven – waarbij hij zich in dit geval liet inspireren door Arabische en Perzische poëzie. Verheven, zinnelijk, hartstochtelijk, plagerig, bruisend, aforistisch: gedichten die geen muziek nodig hebben, maar van zichzelf al zingen.

GOETHES FAUST ALS BEELD VAN DE ONTWIKKELING VAN DE MODERNE MENS

WANNEER: DONDERDAG 19 MEI 17.15 UUR
LOCATIE: KERKZAAL EVANGELISCHE BROEDERGEMEENTE
DOOR: SEBASTIAAN DE VRIES

Hoe kunnen we toegang vinden tot Goethes Faust? Hoe kunnen we de figuur van Faust en ook Mephistopheles begrijpen? Het tweedelige toneelstuk gaat over de geleerde dr. Faust die een pact met Mephistopheles, een duivelse figuur, sluit. Daarbij dreigt hij zijn ziel te verliezen. In beide delen kan Faust gezien worden als representant van de moderne mens – en dat zijn wij en dat geeft

het werk een bijzondere pregnantie. De Faust heeft vele betekenislagen en kan ons diep invoeren in het mysterie van de moderne mens. We zullen ingaan op het eerste deel waarin het aspect van de wetenschap en de zoekende geleerde sterk naar voren komt – een uiterst actueel beeld van de moderne wetenschap. Maar we gaan ook in op het tweede deel – zo vol raadsels en vervuld van wonderbaarlijke beelden uit de Griekse en Germaanse mythologie.

FILM IMMORTAL BELOVED OVER HET LEVEN EN LIJDEN VAN BEETHOVEN

WANNEER: VRIJDAG 19 MEI 13.00 UUR
LOCATIE: FIGI, HET ROND 2, ZEIST (OP 5 MIN. LOOPAFSTAND VAN DE KERK)

De *Immortal Beloved* (of: Unsterbliche Geliebte) is de mysterieuze geadresseerde van een lange liefdesbrief die Beethoven schreef in de zomer van 1812. Kennelijk heeft hij hem nooit verstuurd, want de brief werd na Beethovens dood in zijn persoonlijke bezittingen aangetroffen. Ruim 200 jaar later bestrijden de geleerden elkaar nog steeds over de vraag wie toch die vrouw is die Beethoven toen aanbad. Josephine Brunsvik of Antonie Brentano? Of toch 'Guilietta' of heel iemand anders? In de film is het zijn schoonzus Johanna Reiss, bekend van het bittere gevecht over de voogdij van haar zoon en neef van Ludwig, Karl. Regie: Bernard Rose. Met o.a. Gary Oldman, Jeroen Krabbé, Johanna ter Steege en Isabella Rossellini.

MEER DAN BROOD
Bakker
Albert
Bakker Albert - Egelinglaan 8 - 3705 TC Zeist - T 030 69 56 592
info@bakkeralbert.nl - www.bakkeralbert.nl

WORKSHOPS EN OPEN PODIUM

KOORZANG MET PRESENTATIE

WANNEER: VRIJDAG 19 MEI 09.00 – 12.00 UUR
LOCATIE: KOETSHUYS EVANGELISCHE BROEDERGEMEENTE
DOELGROEP: KLASSEN 1 EN 2 VOORTGEZET ONDERWIJS
BEGELEIDING: GERARD BEEMSTER (KOORLEIDER) EN WOUTER VAN BELLE (PIANO)

Muziekonderwijs in de klas kan rekenen op een groeiende belangstelling. Deze workshop bouwt daarop voort. Jongeren tussen de tien en veertien jaar werkelijk aan het zingen krijgen is in goede handen bij Gerard Beemster. Hij werkt met leerlingen uit de laatste twee klassen van het basisonderwijs en de eerste twee klassen van het voortgezet onderwijs aan het instuderen en ten gehore brengen van een klassiek werk. Het werk begint al in de klas, waar de leerkrachten wordt getraind door zangdocenten. Een concert voor belangstellenden na afloop van de workshops is de bekroning op het werk.

WORKSHOP VOOR AMATEURZANGERS: SAMEN ZINGEN? NATUURLIJK!

WANNEER: ZATERDAG 20 MEI 09.00 – 11.30 UUR
LOCATIE: KERKZAAL EVANGELISCHE BROEDERGEMEENTE
DOELGROEP: ALLE ZANGERS: SOPRANEN, ALTEN, TENOREN EN BASSEN
BEGELEIDING: ANNEMIEK VAN DER VEN (ZANGDOCENT)

De natuurlijke muzikaliteit van een stuk zelf en als koor deze muzikaliteit vinden, voelen en tot uitdrukking brengen, vormen twee aspecten die samen zorgen voor een ultieme muzikale belevenis. Dat geldt voor zowel de uitvoerenden zelf als het publiek. Om dat te bewerkstelligen is vertrouwen de basis. Vertrouwen op de eigen muzikaliteit en op die van de medekoorleden.

Tijdens de workshop wordt op uiteenlopende manieren gewerkt aan dat vertrouwen en de verantwoordelijkheid die elk koorlid daarvoor draagt.

OPEN PODIUM VOOR AMATEURZANGERS

WANNEER: ZATERDAG 20 MEI
OPTREDENS 11.00 – 12.30 UUR, 13.00 – 13.30 UUR EN 14.00 – 15.30 UUR
LOCATIE: IDEA BIBLIOTHEEK, GEBOUW DE KLINKER, MARKT, ZEIST
(OP 15 MIN. LOOPAFSTAND VAN DE KERK)
BEGELEIDING: ANNELIES VAN GERVEN (ZANGPEDAGOOG), HILDE STOLKER (PIANO)
I.S.M. ADOPTEER EEN TOETS – DE VLEUGEL DIE VERBINDT!

Het open podium biedt amateurzangers uit Zeist en omgeving de mogelijkheid deel te worden van een bruisend festival. Kunst moet je delen. Daarom is samenwerking gezocht met bibliotheek Idea en het project Adopteer een Toets. De #komondermijnvleugel in het Leescafé geeft een extra feestelijk tintje aan dit open podium. Samen genieten van muziek, elkaars gezelschap en verhalen: dat doet denken aan de Schubertiades van weleer.

WORKSHOPS MUZIEK OP SCHOOT I & II

WANNEER: ZATERDAG 20 MEI
LOCATIE: KOETSHUYS EVANGELISCHE BROEDERGEMEENTE
DOELGROEP: Workshop I (9.30 – 10.15 uur) is gericht op (groot)ouders en kinderen van 0 - 2 jaar, Workshop II (10.15 – 11.00 uur) is gericht op (groot)ouders en kinderen van 2 - 5 jaar.
BEGELEIDING: ANNIECKE VAN DELFT, MUZIEK DOCENT

Tijdens de workshop geniet u samen met uw kind, kleinkind of oppaskind van muzikale activiteiten die aansluiten op zijn of haar ontwikkelingsfase. Er wordt ingespeeld op de natuurlijke gevoeligheid voor muziek die kinderen eigen is. Liedjes en muzikale spelletjes vormen de basis. Zelf kunnen zingen is daarvoor geen vereiste. Muziek maken betekent niet alleen zingen, maar ook luisteren, spelen met klank en bewegen op muziek. Na afloop krijgen de deelnemers alles op papier mee naar huis, zodat de liedjes en spelletjes later makkelijk herhaald kunnen worden.

WORKSHOP ZINGEN VOOR ZWANGEREN

WANNEER: ZONDAG 21 MEI 09.30 – 10.45 UUR
LOCATIE: KOETSHUYS EVANGELISCHE BROEDERGEMEENTE
BEGELEIDING: MAJA ROODVELDT, ZANGDOCENT

Tijdens de workshop Zingen voor Zwangeren leren de deelnemers via hun stem contact met de baby te maken. Dat kan door te oefenen met een rustige, lage ademhaling en het leren van liedjes die je ook na de geboorte weer voor en met je kind kunt zingen. De geoefende ademhaling kan voor die tijd al van pas komen tijdens de bevalling. Daarna zul je ervaren dat je stem heel vertrouwd is geworden en het zingen de band tussen jou en je kind iets extra's heeft meegegeven.

WORKSHOP TECHNISCHE TIPS VOOR KOORZANGERS

WANNEER: ZONDAG 21 MEI 12.30 – 13.45 UUR
LOCATIE: KOETSHUYS EVANGELISCHE BROEDERGEMEENTE
BEGELEIDING: MAJA ROODVELDT, ZANGDOCENT

Een workshop vol nuttige tips en handige oefeningen. Als sopraan bij het Groot Omroepkoor kent Maja Roodveldt de ins en outs van het koorzingen. Ze deelt deze graag met anderen. Daarmee biedt ze u een kijkje in de keuken van een professional.

BIOGRAFIEËN

ROBERT HOLL (BAS-BARITON, ARTISTIEK LEIDER, DOCENT MASTERCOURSE)

Na zijn middelbare schooltijd studeerde Robert Holl zang aan het Rotterdams conservatorium bij Jan Veth en David Hollestelle, om daarna uit te groeien tot een van de meest succesvolle liedzangers van onze tijd.

Hij wordt geroemd om de expressiviteit van zijn interpretaties en de intimiteit die hij bij zijn toehoorders weet op te roepen. Recent werd over zijn optreden geschreven dat in zijn stem hoop, gelatenheid, moed en zelfs verlossing te horen waren.

Sinds 1998 is Robert Holl professor voor lied en oratorium aan de Universität für Musik und darstellende Kunst in Wenen.

ELLY AMELING (DOCENT MASTERCOURSE)

Elly Ameling studeerde zang bij onder andere Jo Bollenkamp en Jacoba Dresden-Dhont. Na haar debuut in 1953 trad zij over de hele wereld op. Op jonge leeftijd won zij het Internationaal Vocalisten Concours 's-Hertogenbosch. Vermaard werd zij met haar interpretaties van met name Frans- en Duitstalige liederen. Al gold haar vertolking van de sopraanpartij in Mahlers vierde symfonie jarenlang als standaard.

In januari 1996 nam Elly Ameling afscheid van het concertpodium. Zij is tot op de dag van vandaag betrokken bij masterclasses aan jonge zangers, meestal gewijd aan het Duitse of Franse lied.

DEEN LARSEN (GASTDOCENT MASTERCOURSE)

De in Richfield, Utah (USA) geboren Deen Larsen, woont en werkt sinds begin jaren '70 in Oostenrijk. Hij studeerde literatuur en filosofie aan diverse universiteiten in de Verenigde Staten en in Wenen. Zijn wetenschappelijke interesse omvat onder andere de Duitse poëzie vanaf de tijd van Goethe.

Deen Larsen gaf les in de poëzie van het lied en is momenteel adjunct professor in de muziek aan de Universiteit van Alberta in Canada.

Als oprichter en directeur van het Franz-Schubert-Institut in Baden bei Wien zet hij zich onverminderd in voor het Duitse Lied.

LENNEKE RUITEN (SOPRAAN)

Lenneke Ruiten begon haar studie aan het conservatorium als fluitiste, maar richtte zich na haar eindexamen uitsluitend op zingen. Ze rondde haar zangstudie met onderscheiding af aan het conservatorium in Den Haag, waar zij les had van Meinard Kraak. Zij specialiseerde zich verder aan de operaopleiding van de Musikhochschule in München en volgde masterclasses bij o.a. Robert Holl, Elly Ameling en Rudolf Jansen.

Haar internationale doorbraak op het operapodium beleefde zij in 2013. Haar recente optreden bij de Nationale Opera werd geprezen: haar interpretatie als intelligent en diep-menselijk en haar stem als vocaal fris. Naast opera, kan ook het lied op haar warme belangstelling rekenen.

THOM JANSSEN (PIANIST)

Pianist Thom Janssen studeerde cum laude af aan het Utrechts Conservatorium, waar hij les had van Jaap Spaanderman, Jan Wijn en Herman Uhlhorn. Hij specialiseerde zich in liedbegeleiding bij onder meer Rudolf Jansen en nam deel aan masterclasses, waar hij later ook als begeleider actief zou zijn.

Als solist is Thom Janssen te horen in samenwerking met diverse orkesten en ensembles. Hij is als muzikaal leider betrokken geweest bij opera SKON en heeft enkele succesvolle educatieve producties op zijn naam staan. Thom Janssen werkt momenteel samen met Lenneke Ruiten en is docent piano aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag.

ARJAN WOUDEBERG (KLARINETTIST)

Arjan Woudenberg studeerde klarinet aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag en het Conservatorium van Amsterdam. Hij rondde in 2003 zijn studie met onderscheiding af bij George Pieterse.

Als solo-klarinetist is Arjan Woudenberg verbonden aan de Radio Kamer Filharmonie en het Radio Filharmonisch Orkest. Naast zijn werkzaamheden voor deze orkesten speelt hij kamermuziek en was hij gastprogrammeur bij de Stichting Raadhuis Concerten Hilversum.

CAROLINE JESTAEDT (SOPRAAN)

Sopraan Caroline Jestaedt studeerde aan het Koninklijk Conservatorium in Brussel, waar ze afstudeerde in 2012. Ze zette haar studie voort aan de Hochschule für Musik, Hanns Eisler College of Music in Berlijn, waar zij les in operazang kreeg van Janet Williams en Michail Lanskoï. Als student nam ze al deel aan operaproducties in Brussel.

Sinds 2014 specialiseert Caroline Jestaedt zich bij Claudia Visca en Robert Holl aan de Universität für Musik und darstellende Kunst in Wenen. Zij is regelmatig op het podium te beluisteren.

WOUTER VAN BELLE (ORGANIST EN PIANIST)

Wouter van Belle studeerde orgel en piano aan het toenmalig Nederlands Instituut voor Katholieke Kerkmuziek in Utrecht. In 1985 werd hij benoemd tot hoofdorganist van de Utrechtse Sint Catharinakerk.

Wouter van Belle treedt op als concertorganist. Zijn repertoire bestaat uit voornamelijk 20e-eeuwse Franse en vooral Nederlandse muziek. Hij is begeleider van onder meer het Kathedrale Koor Utrecht, het Toonkunstkoor Utrecht en het Residentie Bachkoor in Den Haag. Als piano- en orgeldocent is hij werkzaam in zijn privépraktijk in Utrecht. De laatste jaren is Wouter van Belle actief als componist van koor- en orgelmuziek.

BIOGRAFIEËN

MATTHIAS LADEMANN (PIANIST)

Stephan Matthias Lademann studeerde piano aan de Hochschule für Musik Carl Maria von Weber in Dresden, waar hij zich specialiseerde in begeleiding. Hij werkte samen met gerenommeerde artiesten en was te gast op vermaarde festivals als de Salzburger Festspiele. Met zijn optredens won hij de harten van zowel pers als publiek. In 2006 won Matthias Lademann de International Record Prize Toblach. In volgende opnames legt hij steeds meer de nadruk op de combinatie van tekst en muziek.

Matthias Lademann doceert aan de Universität für Darstellende Kunst in Wenen en de Hochschule für Musik in Neurenberg.

HENK NEVEN (BARITON)

Henk Neven is een van de meest bevolgen liedvertolkers van zijn generatie. Hij ontving in 2009 een Borletti-Buitoni Fellowship en nam deel aan het prestigieuze BBC Radio 3 New Generation Artists Scheme. Hij ontving in 2011 de Nederlandse Muziekprijs, de hoogste onderscheiding die door het ministerie van OCW aan een musicus werkzaam in de klassieke muziek wordt uitgereikt. Hij staat onder contract bij het platenlabel Onyx. Zijn opnames met deze maatschappij krijgen lovende kritieken.

Henk Neven werkt met diverse orkesten en ensembles, en is actief op zowel nationale als internationale operapodia in diverse rollen.

HANS EIJSACKERS (PIANIST)

In 1992 studeerde Hans Eijsackers met onderscheiding af aan het Sweelinck Conservatorium in Amsterdam, waar hij studeerde bij onder meer Gérard van Blerk, Jan Wijn en György Sebök. Hij vervolgde zijn studie aan de European Mozart Academy in Kraków. Sinds 2013 is Hans Eijsackers werkzaam als professor Liedgestaltung aan de Robert Schumann Hochschule in Düsseldorf. Tevens is hij docent kamermuziek en duoklas aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag.

Sinds een gezamenlijke tour in 2001 in de serie Rising Stars, vormt Hans Eijsackers een duo met klarinettist Lars Wouters van den Oudenwijer. Hij treedt veelvuldig op als solist, kamermusicus en liedbegeleider.

JAMES GILCHRIST (TENOR)

James Gilchrist begon zijn carrière als arts, om in 1996 fulltime musicus te worden. Inmiddels erkend als 'de mooiste Evangelist van zijn generatie' treedt hij op in belangrijke concertzalen over de hele wereld. Zijn repertoire omvat werken uit vele eeuwen. Als echt liedzanger geniet James Gilchrist nergens meer van dan van het samenstellen van boeiende en uitdagende recitalprogramma's. Zijn indrukwekkende discografie omvat liederencycli van onder andere Beethoven en Schubert.

In zijn eigen woorden omvat zingen een uniek samengaan van woorden en muziek, die hem buitengemeen raakt en er voor zorgt dat zingen de kern van zijn muzikale identiteit vormt.

SHOLTO KYNOCH (PIANIST)

Sholto Kynoch is een veel gevraagd pianist, gespecialiseerd in kamermuziek en liedbegeleiding. Hij studeerde orgel aan het Worcester College in Oxford. Gevolgd door een studie pianobegeleiding aan de Royal Academy of Music en de Guildhall School of Music and Drama, beide in Londen. Hij had les van onder andere Graham Johnson. Van de Royal Academy ontving hij de titel Associate, die verleend wordt aan studenten die een bijzondere bijdrage hebben geleverd aan het muzikale vak.

Samen met violist Jonathan Stone en cellist Christian Elliott vormt hij het Phoenix Piano Trio. Hij is tevens oprichter en artistiek leider van het Oxford Lieder Festival.

KAROLA PAVONE (SOPRAAN)

Sopraan Karola Pavone heeft naam gemaakt als liedzangeres, maar ook op het operapodium is haar veelzijdigheid zichtbaar. Zij studeerde zang aan de Musikhochschule in Keulen en aan de universiteit van Göteborg, Zweden. Zij behaalde haar diploma in 2010 met de hoogste cijfers en rondde haar concertexamen met onderscheiding af in 2012.

Karola Pavone heeft inmiddels vele prijzen in de wacht gesleept en treedt op als opera- concertzangeres. Als liedzangeres treedt zij de laatste jaren veelal op met pianisten Ainoa Padrón Ortiz en Boris Radulovic. Zij ontving beurzen van onder meer het Richard-Wagner-Verband in Keulen. Momenteel wordt zij gecoacht door Hartmut Singer.

BORIS RADULOVIĆ (PIANIST)

Boris Radulovic studeerde piano aan de Josip Slavenski Music School, waar hij les kreeg van Olga en Aleksandar Bauer. Hij studeerde als beste van zijn jaar af en ontving bij zijn afstuderen de eerste prijs van de Ivan Petkovic Foundation. Daarnaast ontving hij de Belgrado Angel prijs en de eervolle titel Student van zijn Generatie.

Eind 2004 zette Boris Radulovic zijn studie voort aan de muziekacademie van Keulen waar hij in 2009 afstudeerde. Zijn daaropvolgende studie tot concertpianist bij Pierre-Laurent Aimard rondde hij met onderscheiding af. Boris Radulovic won prijzen op diverse pianocompetities en vormt een liedduo met sopraan Karola Pavone.

FRANÇOIS-MARIE LHUISSIER (CELLIST)

François-Marie Lhuissier wordt geroemd om zijn gevoeligheid en technische precisie. Na zijn studie aan het Conservatoire National Supérieure de Musique et de Danse in Lyon, waar hij les kreeg van Anne Gastinel, vervolgde hij zijn studie aan de Hochschule für Musik und Tanz in Keulen bij Maria Kliegel. Zijn master voltooide hij in 2016 met onderscheiding. Beroemde cellisten waaronder Jérôme Pernoo en Enrico Bronzi begeleiden zijn verdere ontwikkeling als musicus.

Naast zijn optredens met ensembles en orkesten, geeft François-Marie Lhuissier les aan de Rheinische Musikschule in Keulen en bereidt hij regelmatig jonge studenten voor op concoursen.

BIOGRAFIEËN

EDUARD BAYER (VIOLIST)

Eduard Bayer trad op zijn twaalfde al op als solist met het Bohuslav Martinů Philharmonic Orchestra. In 2000 werd hij aangenomen aan het Praags conservatorium en studeerde van 2005 tot 2007 aan het Parijse conservatorium bij Regis Pasquir. Sinds 2009 heeft hij les aan de Hochschule für Musik und Tanz in Keulen van Michael Vaiman.

Eduard Bayer heeft inmiddels vele prijzen in de wacht gesleept. Hij ontving een studiebeurs van de Fondation Groupe Banque Populaire en de Mecenat Musical Societe Generale. Naast zijn orkestwerk is hij een veel gevraagd kamermusicus, onder andere als lid van het gerenommeerde Schnitzler kwartet.

ANGELO POLLAK (TENOR)

Tenor Angelo Pollak begon zijn muziekstudie op zesjarige leeftijd met de instrumenten cello en piano in het programma voor hoogbegaafden van de Wiener Musikuniversität. Hij kreeg les van Wolfgang Herzer, Heinrich Schiff en Alma Sauer. Sinds 2011 studeert hij zang bij Margit Klaushofer en volgt sinds 2014 ook de masterstudie Liedklasse van Charles Spencer.

Op zijn staat van dienst staan optredens aan de Wiener Staatsoper en de Salzburger Festspiele. In 2014 won hij samen met zijn zus de eerste prijs van het Festival Vocallis. Later datzelfde jaar wonnen zij tevens de derde prijs bij het Internationale LiedDuo Concours in Enschede.

FIONA POLLAK (PIANIST)

Al op vijfjarige leeftijd begon Fiona Pollak met pianolessen. Vanaf 1997 volgde zij daarnaast orgellessen bij Rudolf Scholz aan de Universität für Musik und darstellende Kunst in Wenen. Ze studeerde piano aan het conservatorium en kamermuziek aan de universiteit, beide in Wenen. In 2010 voegde zij daaraan een studie liedbegeleiding bij David Lutz toe. Tot slot studeerde zij liedbegeleiding aan de Guildhall School of Music and Drama in Londen.

Fiona Pollak heeft talrijke prijzen in de wacht gesleept, waaronder een onderscheiding van de eerste internationale wedstrijd voor orgel en zang in Neuss. Ook haar samenwerking met andere musici is bekroond.

FELICITY LOTT (SOPRAAN)

De Engelse sopraan Dame Felicity Lott is zeer geliefd in haar thuisland. Oorspronkelijk studeerde zij Frans met het idee vertaler te worden. Tijdens haar studie in Frankrijk echter, nam zij zangles en trof een docent die haar aanmoedigde haar zangstudie verder uit te bouwen. Zij studeerde af aan the Royal Academy of Music.

Felicity Lott heeft opgetreden op de belangrijkste liedpodia van de wereld met tal van bekende dirigenten en orkesten. Zij wordt geroemd om haar opera-uitvoeringen, maar heeft ook een grote voorliefde voor het lied. Daarbij werkt ze nauw samen met Graham Johnson, met wie ze één van de oprichters van The Songmakers' Almanac was.

GRAHAM JOHNSON (PIANIST)

Graham Johnson is gevierd pianist, liedbegeleider en kenner van het werk van diverse Romantische liedcomponisten als Schubert, Schumann en Brahms. Na zijn afstuderen aan the Royal Academy of Music, vervolgde hij zijn studie bij Gerald Moore en Geoffrey Parsons. Een bezoek aan een recital met Benjamin Britten wekte zijn interesse in liedbegeleiding. In 1976 richtte hij samen met Felicity Lott, Ann Murray, Anthony Rolfe Johnson en Richard Jackson The Songmakers' Almanac op met als doel onbekende liederen onder de aandacht van een groter publiek te brengen. Momenteel is Graham Johnson docent liedbegeleiding aan de Guildhall School of Music and Drama.

ELLEN VALKENBURG (SOPRAAN)

Sopraan Ellen Valkenburg rondde in 2008 haar opleiding tot Docent Muziek af aan het Tilburgs conservatorium en werd daarna toegelaten tot de opleiding zang aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag. Daar haalde zij in 2012 haar bachelor met 'onderscheiding' voor authenticiteit in de keuze en uitvoering van het programma. Ze volgde masterclasses bij onder andere Elly Ameling en Robert Holl. In 2012 kreeg zij het Margit Widlund Stipendium toegekend, dat is ingesteld door schrijfster Anna Enquist en haar man ter nagedachtenis van hun overleden dochter als aanmoediging voor jonge zangeressen met een bijzondere podiumpresentatie. Ellen Valkenburg vormt een duo met pianiste Andrea Vasi, met wie zij op diverse podia optreedt.

ROSANNE VAN SANDWIJK (MEZZO SOPRAAN)

Mezzosopraan Rosanne van Sandwijk ronde haar studie cum laude af aan het Conservatorium van Rotterdam, waar zij les had van de Amerikaanse sopraan Roberta Alexander. Zij wordt geïchtocht door onder andere de Zweedse mezzosopraan Anne Sofie von Otter.

Rosanne van Sandwijk is laureaat van the Académie Européenne de Musique in Aix-en-Provence, waar zij meerdere liedrecitals gaf. Ze won in 2014 de GrachtenfestivalPrijis, waardoor zij in de gelegenheid werd gesteld op te treden in de Hermitage van Sint Pietersburg. Ze werkte samen met gerenommeerde musici en orkesten in opera's en oratoria. Haar repertoire omvat muziek uit alle stijlperioden: van Barok tot Minimalistisch.

PETER GIJSBERTSEN (TENOR)

Tenor Peter Gijsbertsen studeerde cum laude af aan het conservatorium van Utrecht. Na zijn afstuderen ontving hij de John Christie Award in Glyndenbourne. Hij is drievoudig winnaar van het Internationaal Vocalisten Concours in 's-Hertogenbosch, waar hij onder andere de hoofdprijs voor Lied won. Daarna gaf hij diverse recitals in het Concertgebouw te Amsterdam en de Doelen in Rotterdam.

Peter Gijsbertsen zingt operarollen, is te horen oratoria en heeft een zeer uitgebreid liedrepertoire. Hij nam meerdere cd's op waarvoor hij lovende recensies ontving. Het overbrengen van de emotie in de muziek is voor hem het belangrijkste.

BIOGRAFIEËN

JAN WILLEM SCHAAFSMA (TENOR)

Jan-Willem Schaafsma studeerde aan het Koninklijk Conservatorium en behaalde zijn masters aan De Nieuwe Opera Academie, beide in Den Haag. In het kader van zijn opleiding aan De Nieuwe Opera Academie vertolkte hij verscheidene operarollen. Ook trad hij op in de NPS-zaterdagmatinee, werkte samen met de Nederlandse Reisopera en de Nationale Opera.

Het repertoire van Jan-Willem Schaafsma omvat naast opera ook oratoria. In de eerste Matthäus Passion die Reinbert de Leeuw dirigeerde, vertolkte hij de tenorpartij. Daarnaast maakt hij deel uit van de succesvolle vocale groep Frommermann dat een zeer gevarieerd programma ten gehore brengt.

MAURICE LAMMERTS VAN BUEREN (PIANIST)

Pianist Maurice Lammerts van Bueren studeerde af bij Jan Wijn aan het Conservatorium van Amsterdam. Hij vervolgde zijn studie om de aantekening kamermuziek te behalen en kreeg les in liedbegeleiding van onder meer Graham Johnson en Rudolf Jansen.

Voordat Maurice Lammerts van Bueren zich volledig toelegde op liedbegeleiding, werkte hij als kamermusicus samen met vele instrumentalisten. Hij trad internationaal op en won met het Trio Suleika de Vriendenkrans van het Concertgebouw alsmede de prestigieuze Kersjesprijs. Daarnaast is hij medeoprichter en pianist van het Coco Collectief, dat een breed liedrepertoire ten gehore brengt.

RAOUL STEFFANI (BARITON)

Bariton Raoul Steffani studeerde zang aan de conservatoria van Tilburg en Amsterdam en aan de Universität für Musik und darstellende Kunst in Wenen. Sinds 2016 volgt hij lessen bij Margreet Honig aan de Dutch National Opera Academy. In 2016 won hij de Elisabeth Evertsprijs, een tweejaarlijkse prijs voor de meest veelbelovende klassieke musicus van dit moment. Als laureaat van het Prinses Christina Concours gaf hij een aantal concerten op uitnodiging van Nederlandse ambassades.

Binnen het liedgenre is Raoul Steffani zeer actief. Zijn repertoire omvat onder andere liederen van Schumann en Vaughn Williams. Ook op gebied van oratoria en opera laat hij zich niet onbetuigd.

DAAN BOERTIEN (PIANIST)

Pianist Daan Boertien begon op zijn tiende aan de Young Musician's Academy van het Conservatorium van Tilburg, waarna hij verder studeerde in Amsterdam bij David Kuyken. Momenteel studeert hij Liedgestaltung aan de Hochschule für Musik und Theater Hamburg bij de Duitse liedspecialist Burkhard Kehring. Daan Boertien sleepte een aantal prijzen in de wacht, waaronder in 2015 de 'Kunst aan de Dijk Prijs voor Jong Talent'.

Daan Boertien gaf internationaal concerten, maar heeft een speciale interesse voor liedbegeleiding. Hij werkte samen met bekende musici als Maarten Koningsberger en staat als duo met Raoul Steffani in de finale van Dutch Classical Talent.

ADÈLE CHARVET (MEZZOSOPRAAN)

De jonge mezzosopraan Adèle Charvet begon op zesjarige leeftijd met zingen bij het Claire Marchand Choir en rondde in 2013 haar studie cum laude af. Haar repertoire is zeer gevarieerd in stijl en interpretatie. Zij verdiepte zich in barokmuziek, liedinterpretatie en zong diverse rollen in opera's.

Adèle Charvet is een gepassioneerd liedzangeres en vormt al sinds 2015 een duo met pianist Florian Caroubi. Samen wonnen zij de Prix de la Mélodie tijdens de International Lied Competition Nadia en Lili Boulanger in Parijs. Op het Internationaal Vocalisten Concours in 's-Hertogenbosch wisten zij elke denkbare prijs in de wacht te slepen.

FLORIAN CAROUBI (PIANIST)

Florian Caroubi studeerde met lof af aan het Conservatoire National Supérieur de Musique et Danse van Lyon met als vakken piano solo en liedbegeleiding. Hij is een enthousiast musicus met een breed repertoire, dat uiteenloopt van werken voor piano solo, kamermuziek en liedbegeleiding.

Florian Caroubi heeft een voorliefde voor zang en vormt een duo met Adèle Charvet met wie hij diverse prijzen won op onder meer het Internationaal Vocalisten Concours te 's-Hertogenbosch. Daarnaast is hij betrokken bij tal van educatieprogramma's, met als doel klassieke muziek meer onder de aandacht te brengen van onder andere scholieren en basisschoolleerlingen.

ROSINA FABIUS (MEZZOSOPRAAN)

Afkomstig uit een muzikale familie besloot Rosina Fabius op veertienjarige leeftijd operazangeres te worden. Zij studeerde zang aan het Utrechts Conservatorium bij Henny Diemer en daarna een jaar aan de Universität für Musik und darstellende Kunst in Wenen. Momenteel is zij bezig met haar Master of Music.

Naast rollen in operaproducties is Rosina Fabius een veelgevraagd soliste voor concerten en oratoria, in met name werken van Bach. Door haar muzikale achtergrond heeft zij een voorliefde voor kamermuziek ontwikkeld, in niet alleen het klassieke maar ook het moderne genre. Met haar pianiste Kanako Inoue geeft zij regelmatig liedrecitals.

JAN PETRYKA (TENOR)

Tenor Jan Petryka begon zijn muzikale opleiding op jonge leeftijd als cellist en kamermusicus. Inmiddels richt hij zich uitsluitend op zang. Hij studeerde solozang, lied en oratorium en sloot zijn studie aan de Universität für Musik und darstellende Kunst in Wenen met onderscheiding af. Zijn repertoire reikt van veertiende-eeuwse polyfonie tot hedendaagse muziek.

Jan Petryka treedt op als solist en operazanger en houdt zich intensief bezig met liedkunst en vocale kamermuziek. Hij trad onder andere op met het Arnold Schoenberg Choir en Pierre-Laurent Aimard. Bij meerdere concoursen wist hij prijzen in de wacht te slepen.

BIOGRAFIEËN

GERARD BEEMSTER (DIRIGENT)

Gerard Beeemster studeerde koordirectie, piano en orgel aan het Nederlands Instituut voor Kerkmuziek in Utrecht. Daarnaast volgde hij een specialisatie kinderkoordirectie aan het Koninklijk Conservatorium te Den Haag. Al sinds 1989 is hij als 'zangmeester' verbonden aan de Kathedrale Koorschool en dirigeert het koor van de St. Catharinakathedraal, beide in Utrecht. Het repertoire van het Kathedrale Koor omspannt kerkmuziek uit alle eeuwen. Het koor koestert de werken van de twintigste-eeuwse componisten Hendrik Andriessen en Herman Strategier. Verder dirigeert Gerard Beeemster het Collegium Vocale Zeist en is oprichter van het projectkoor Convocati, waarmee hij in vaak korte tijd bijzondere werken instudeert. Naast zijn orkestwerk is hij een veel gevraagd kamermusicus, onder andere als lid van het gerenommeerde Schnitzler kwartet.

CUGNON CONSORT

In het voorjaar van 2012 troffen in het Belgische dorpje Cugnon conservatoriumstudenten en professionele musici elkaar om een week lang te musiceren. Daaruit ontstond het Cugnon Consort: een nieuw ensemble van vakbekwame en enthousiaste musici die eerder deelnamen aan het Cugnon Project.

Vanuit hun thuisbasis Utrecht verzorgen zij in wisselende bezetting, met zeven tot twintig spelers, concerten met repertoire variërend van barok tot hedendaags. Bij elk project staat de liefde voor muziek centraal.

ANNEMIEK VAN DER VEN (DOCENT WORKSHOP)

Annemiek van der Ven zong al jong in vele koren, waaronder het Kathedrale Koor Utrecht, het Nationaal Jeugdkoor en het World Youth Choir. Haar studie Docent Muziek, met als hoofdbijvak klassieke zang, rondde zij af aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag. In 2010 slaagde zij cum laude voor haar studie koordirectie aan het Conservatorium van Amsterdam.

De afgelopen jaren werkte Annemiek van der Ven bij diverse koren met een uiteenlopend repertoire. Daarnaast was zij docent bij Stichting Vocaal Talent Nederland en geeft ze les op basisscholen via Wishful Music Education. Ze is regelmatig te horen met Wishful Singing en het Laurens Collegium Rotterdam.

HILDE STOLKER (DOCENT OPEN PODIUM)

Hilde Stolker begon op haar achtste met pianospelen. In 2007 studeerde zij af aan het Utrechts Conservatorium, waar zij had les van Henk Ekkel en Martijn van den Hoek. Tijdens haar studie richtte zij zich voornamelijk op het spelen van kamermuziek en het begeleiden van zangers.

Sinds 2005 werkt ze als co-repetitor bij de Academie Muzikaal Talent. Daar begeleidt ze jong talent bij het instuderen en uitvoeren van een volledige partituur. Voor Joop van den Ende Theaterproducties treedt ze op als repetitor en speelde zij mee in het orkest bij diverse voorstellingen. Naast haar uitvoerende werk heeft Hilde Stolker ook een privé-lespraktijk.

ANNELIES VAN GERVEN (DOCENT OPEN PODIUM)

Annelies van Gerven studeerde zang aan het Conservatorium van Utrecht. Tijdens het tweede Internationaal Concours voor Liedbegeleiders in 1988 behaalde zij samen met pianiste Lidwien Boumans de prijs voor het beste Nederlandse duo.

Voor Annelies van Gerven is lesgeven een grotere passie dan zelf op het podium te staan. Zij geeft les aan jong en oud in zowel klassiek- als musicalrepertoire. Op de Zeister Muziekschool, onderdeel van het KunstenHuis in Zeist, leidt ze twee koren: het Zangtheater en Koerpunt NL. Voor haar geldt dat er niets leukers is, dan van je hobby je vak maken.

ANNIECKE VAN DELFT (DOCENT WORKSHOP)

Anniecke van Delft studeerde Docent Muziek aan het Conservatorium in Utrecht. De afgelopen jaren verzorgde zij lessen voor een groot aantal organisaties en is zij dirigente van een drietal popkoren. In haar eigen lespraktijk geeft zij lessen piano en blokfluit voor kinderen, naast zanglessen voor zowel volwassenen als kinderen.

Anniecke van Delft werkte mee aan cd's en had de muzikale leiding bij de theaterproductie *Glasliefde* voor het Nationaal Glasmuseum in Leerdam.

MAJA ROODVELDT (DOCENT WORKSHOP)

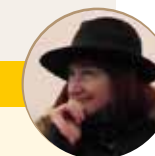
Sopraan Maja Roodveldt studeerde aan het Sweelinck Conservatorium in Amsterdam, waar zij ook lessen in de operaklas volgde. Naast haar liefde voor opera, ligt Maja's hart bij het lied en oratoria. In zowel binnen- als buitenland is zij een veelgevraagd soliste. Al sinds haar studietijd vormt zij samen met harpiste Kerstin Scholten een duo. Maja Roodveldt is verbonden aan het Groot Omroepkoor in Hilversum, waar zij regelmatig optreedt als soliste. Daarnaast maakt zij sinds 2006 deel uit van Vocaal Ensemble "La Dama". Een ensemble bestaande uit vier zangeressen van het Groot Omroepkoor, dat een groot repertoire ten gehore brengt.

WIL UITGEEST (SPREKER)

Wil Uitgeest is auteur, docent, verteller en beeldend kunstenaar. Zij heeft meerdere publicaties, boeken en artikelen, op haar naam staan.

De belangrijkste onderwerpen in haar werken zijn (post)moderne kunst, kleur en fenomenologie. Deze thema's komen ook terug in het proefschrift, waarmee zij in 2016 promoveerde aan de Vrije Universiteit van Amsterdam. Sinds 1990 is Wil Uitgeest werkzaam als beeldend kunstenaar. Zij studeerde aan academie de Wervel. Wil Uitgeest is daarnaast actief als docent en spreker.

BIOGRAFIEËN

DÉSANNE VAN BREDERODE (SPREKER)

Désanne van Brederode studeerde filosofie aan de Vrije Universiteit van Amsterdam. In 1994 debuteerde zij met haar roman *Ave verum corpus*, wat 'gegroet waarlijk lichaam' betekent. Zij is schrijfster en houdt regelmatig lezingen over met name levensbeschouwelijke thema's.

Désanne van Brederode publiceerde onder meer in *De Groene Amsterdammer* en werkte mee aan het literaire radioprogramma *Knetterende Letteren* voor *Cultura24*. Vanaf 2006 verzorgde zij een aantal jaar een column voor het programma *Buitenhof*. In 2007 ontving zij de Gerard Walschapprijs.

SEBASTIAAN DE VRIES

Sebastiaan de Vries studeerde filosofie en germanistiek in Amsterdam, waar hij promoveerde op Goethes natuurwetenschappelijke werk. Momenteel is hij werkzaam als docent aan de Vrijeschool Pabo, onderdeel van de Hogeschool Leiden. Sebastiaan de Vries verzorgt lezingen en cursussen over filosofie, cultuur- en literatuurgeschiedenis en geesteswetenschappelijke thema's voor verscheidene organisaties.

De mooiste uren beleeft u op een plaats waar alles klopt. Met vormen die eenvoudig en helder zijn.

Keukenarchitectuur Zeist
Het Rond 5c, 3701 HS Zeist
Tel. 030 697 77 00, info@bulthaup-zeist.nl
www.zeist.bulthaup.nl

bulthaup
Keukenarchitectuur
Zeist

PRAKTISCH

KOM OP TIJD

Voorkom dat u zich moet haasten. Er zijn geen genummerde plaatsen. Neem de tijd als u aan de zaal nog kaarten wilt kopen, het programmaboek en/of liedteksten wilt aanschaffen en/of op een bepaalde plek in de zaal wilt zitten. De zaal gaat een kwartier voor aanvang open, de kassa een uur voor aanvang.

ROUTE

Openbaar vervoer

Vanaf NS-station Utrecht CS en NS-station Driebergen-Zeist: Connexxion lijn 50 en U-OV lijn 51 en 74. Uitstappen halte Het Rond. Drie minuten lopen naar de kerk (A op de kaart).

Auto

Vanaf de A12 afslag Driebergen / Zeist, richting Zeist. Doorrijden tot in het dorp Zeist. Bij Slotlaan (Hotel Figi aan de rechterhand) linksaf en rechtdoor naar het Slot Zeist. U ziet de kerkzaal aan uw rechterhand liggen.

PARKEREN

Parkeergelegenheid in de parkeergarage naast hotel Figi (tegen betaling, vijf minuten lopen) en op het parkeerterrein links van Slot Zeist (gratis, 300 meter lopen). Het is mogelijk gasten die slecht ter been zijn voor de kerk uit te laten stappen.

DINEREN

Hotel-restaurant Figi (Het Rond, drie minuten lopen vanaf de kerk) serveert tijdens het festival, voorafgaand aan het avondconcert, een Festivalmenu met naar keuze twee gangen à €24,50 of drie gangen à €29,50 (exclusief drank).

Ook op drie minuten lopen van het Broederplein, aan de Maurikstraat 20, vindt u in een pand uit 1876 Proeverij de Azijnmakerij. Hier maakt men graag een tweegangen- of driegangmenu voor u à € 25 / € 29,50.

OVERNACHTEN

Hotel-restaurant Figi biedt een gunstige kamerprijs voor de bezoekers van het festival: € 89, exclusief ontbijt en toeristenbelasting. U kunt bij Hotel-restaurant Figi reserveren. Gelieve bij het reserveren de volgende **reserveringscode** te vermelden: **2870759**. Er is een beperkt aantal kamers beschikbaar.

Proeverij de Azijnmakerij biedt ook sfeervolle kamers met uitgebreid ontbijt voor € 90.

WORD VRIEND

U BENT AL VRIEND VOOR €35 PER JAAR!

Als Vriend maakt u het Internationaal Lied Festival Zeist mogelijk en stimuleert u de uitoefening van de liedkunst op internationaal niveau. U draagt bij aan liedkunst, educatie en de ontwikkeling van jong muzikaal zangtalent.

Kosten Vriendenbijdrage

€ 35 (of meer) per persoon per jaar

€ 60 (of meer) voor twee personen op één adres per jaar

Vrienden krijgen 10% korting op concerten, recitals en passepartouts.

Wilt u méér doen? Word Supervriend!

U kunt Supervriend worden, als u voor vijf jaar de verplichting aangaat om jaarlijks € 250, € 500 of € 1000 te schenken aan de stichting. Periodieke giften zijn onbeperkt aftrekbaar voor de inkomstenbelasting. U kunt ook Supervriend worden voor een jaar.

Privileges voor Supervrienden zijn o.a.

- 10% korting op concerten en liedrecitals en passe-partouts,
- twee vrijskaarten voor het Openingsconcert (voor 2018 op dinsdagavond 22 mei),
- uitnodiging voor speciale ontmoeting met de musici, beschermvrouwe en ambassadeur.

Alle informatie vindt u op www.ilfz.nl/vriend-words.

U kunt ook mailen naar vrienden@ILFZ.nl. Wij nemen dan contact met u op.

Culturele ANBI

De Stichting Internationaal Lied Festival Zeist heeft de status van een culturele ANBI. Dit betekent onder meer:

- een Anbi betaalt geen erf- of schenkbelasting bij ontvangen erfenissen en schenkingen,
- donateurs kunnen giften aan de Anbi aftrekken van inkomstenbelasting (particulieren) en vennootschapsbelasting (bedrijven),
- voor giften aan een culturele Anbi geldt een extra giftenaftrek, deze bedraagt 25% voor particulieren en 50% voor bedrijven.

Schrijf
bedrijf

Voor teksten
die klinken als muziek

T. 06 18 35 45 37
www.hetschrijfbedrijf.info

tekstschrijven - (eind)redactie - advies voor tekst en social media

MET DANK AAN

Wij danken onze onmisbare vrijwilligers!

PARTNERS

SUBSIDIËNTEN EN SPONSOREN

En enkele fondsen die niet bij naam genoemd willen worden.

Internationaal LiedFestival Zeist

22 - 27 mei 2018

Schubert en zijn opvolgers

Schumann - Wolf

Zowel Schubert als Schumann hebben getracht een volmaakt evenwicht aan te brengen tussen tekst en muziek, stem en instrument, melodie en harmonie. Kenmerkend voor Schumann zijn inleidingen en naspelen in de pianopartij. Vaak een uitdrukking van het 'nog-niet-gezegde'.

Hugo Wolf is met Schubert de componist van het grootste aantal liederen. Hij hechtte een uitzonderlijk grote betekenis aan de tekst, zodanig dat hij de naam van de tekstdichter, voorafgaand aan zijn eigen naam, boven de compositie vermeldde. Hij wilde daarmee aangeven samen met de dichter één muziekgedicht te hebben gemaakt.

De invloed van **Schuberts** liedkunst op generaties componisten na hem.

De mooiste **internationale solisten**:
o.a. Anna Lucia Richter, Thomas Oliemans,
Christoph Prégardien en vele anderen.

Mastercourse voor aanstormend Europees talent door o.a. Robert Holl

www.ilfz.nl

Graag ontmoeten wij u in 2018 weer! Houd onze website in de gaten, meld u aan voor de nieuwsbrief of volg ons op facebook (facebook.com/internationaal-liedfestival-zeist).